

Kuntoutussäätiö

KUNTOUTUSSÄÄTIÖN TYÖSELOSTEITA
WORKING PAPERS 64/2020

SROI – investoinnin sosiaalinen tuotto, kuntoutuksen kontekstissa

| Kirjallisuuskatsaus

Timo Ilomäki ja Ilja Salakka

Kuntoutussäätiö

KUNTOUTUSSÄÄTIÖN TYÖSELOSTEITA
WORKING PAPERS 64/2020

SROI – investoinnin sosiaalinen tuotto, kuntoutuksen kontekstissa

| Kirjallisuuskatsaus

Timo Ilomäki ja Ilja Salakka

Sisällys

Sisällys	3
Johdanto	5
SROI – investoinnin sosiaalinen tuotto	5
SROI-arvioinnin vaiheet	6
SROI-luku	7
SROI-periaatteet.....	7
Suhde muihin taloudellisen arvioinnin menetelmiin.....	8
Tuotosten arvottaminen	8
Menetelmänä scoping-katsaus	9
Hakustrategia	11
Tutkimuskysymykset ja PCC	11
Sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	11
Tulokset.....	13
Tietokantahaut.....	13
Scopus.....	13
Web of Science	13
Muut haut.....	14
Google Scholar	15
Hakujen yhteenveto ja tulosten karsiminen	16
Valikoidut tutkimukset.....	18
Tutkimusten tyypittelyä	24
Johtopäätökset ja pohdinta	27
SROI-menetelmän ja -suhdeluvun haasteita.....	29
Yhteenveto.....	31
Lähteet	32

Kuntoutussäätiön työselosteita 64/2020

Timo Ilomäki, tutkija, VTM, TtM
Ilja Salakka, psykologitutkija, PsM

Julkaisija:
Kuntoutussäätiö
Pakarituvantie 4-5
00410 Helsinki

© Kuntoutussäätiö
www.kuntoutussaatio.fi

Helsinki 2020
ISSN 2342-4125
ISBN 978-952-7330-11-1 (pdf)

Taitto ja kannen kuva: Oskari Huolman

Johdanto

Social Return On Investment eli SROI on arviointikehikko, jonka avulla pyritään laajentamaan taloudellisen arvioinnin näkökulmaa esimerkiksi sosiaalisia ja ympäristönäkökohtia huomioon ottaen. SROI kehitettiin alun perin Yhdysvalloissa 1990-luvun lopussa ja siitä on 2000-luvulla tullut suosittu etenkin Iso-Britanniassa, jossa sitä on jatkokehitetty ja käytetään etenkin järjestöjen arviointiin. Suomenkielisen SROI-oppaan on julkaissut SOSTE vuonna 2016. Kuntoutussäätiö on toteuttanut SROI-arviointeja vuodesta 2017 lähtien.

SROI-arviointiin liittyvä tieteellinen tutkimus on kuitenkin ollut vähäisempää. Valtaosa SROI-arvioinneista tulokseen on julkaistu organisaatioiden sisäisinä raportteina ja vain prosentti aiheesta tehtyyn meta-analyysiin kerätyistä SROI-raporteista oli peräisin vertaisarvioidusta kirjallisuudesta (Krlev ym. 2013); toisen, (kansan)terveyteen (public health) liittyviä SROI-arviointeja kartoittaneen katsauksen tapauksessa osuus oli 10 % (Banke-Thomas ym. 2015).

Siitä huolimatta, että SROI:n kehitys on vielä kesken, on siinä kuitenkin myös nähty potentiaalia etenkin non-profit sektorin arviointityökaluna. Yksi SROI:n periaatteista on arvioinnin kohteiden osallistaminen arviointiprosessiin; seikka, joka ei ainakaan lähtökohtaisesti kuulu muihin taloudellisen arvioinnin menetelmiin. Kuntoutuksen kontekstissa tämä voi olla iso etu. Sitoutuminen kuntoutukseen on olennaista myös itse kuntoutumisprosessin kannalta, joten tämän kaltainen osallistava arviointiote voi myös aidosti parantaa interventioiden tehoa.

Tässä työselosteessa kuvataan SROI-arvioinnista kuntoutuksen kontekstissa tehdyn scoping-kirjallisuuskatsauksen hakuprosessi sekä tulokset. Työseloste perustuu toisen kirjoittajan (TI) Itä-Suomen yliopistoon vuoden 2019 lopussa tekemään terveystaloustieteen Pro gradu -tutkielmaan *Social Return On Investment in The Context of Rehabilitation*. Työselosteessa on uusittu, laajennettu ja syvennetty Ilomäen (alunperin yhdessä Pasi Tuomaisen kanssa) tekemää kirjallisuuskatsausta SROI-menetelmällä toteutettuihin kuntoutusinterventioiden arviointeihin. Tutkielma sisälsi kirjallisuuskatsauksen lisäksi tapaustutkimuksen ja aiheen talousteoreettista tarkastelua, jotka on luonnollisesti jätetty tästä raportista pois.

Raportti koostuu neljästä osasta. Johdannon jälkeen esitellään SROI:n taustaa sekä lyhyesti itse SROI-kehikkoa tai menetelmää. Kirjallisuuskatsauksen aluksi esittelemme scoping-katsauksen menetelmänä, sitten tutkimusasetelman, jonka jälkeen seuraavat haut tieteellisistä tietokannoista sekä tietokantojen ulkopuolelta. Tulos-osiossa käydään läpi poissulkukriteerien jälkeen katsaukseen valikoituneita artikkeleita järjestelmällisen kehikon avulla. Lopuksi tehdään yhteenveto ja johtopäätökset.

SROI – investoinnin sosiaalinen tuotto

Social Return On Investment eli SROI on arviointikehikko, -työkalu tai -menetelmä, jonka avulla pyritään laajentamaan taloudellisen arvioinnin näkökulmaa. SROI-arvioinnissa tavanomainen taloudellinen arviointi saa rinnalleen sosiaalisia ja ympäristönäkökohtia korostavan otteen. Suomeksi SROI:sta käytetään esimerkiksi käännoiksiä investoinnin yhteiskunnallinen, sosiaalinen tai yhteisötuotto (Klemelä 2016).

Käytämme tässä yhteydessä käsitettä sosiaalinen tuotto siitä huolimatta, ettei sanan sosiaalinen merkitys ole aivan sama kuin englannin sanan *social*. SROI sekoittuu käsitteenä helposti sosiaaliseen investointiin, johon SROI:lla ei ole suoraa yhteyttä. Kolmas samassa yhteydessä joskus esiintyvä termi on vaikuttavuusinvestointi (social impact bond, SIB), joskin suomeksi käsitteissä ei ole hämäävää samankaltaisuutta. SROI on arviointityökalu, SIBit

ovat rahoitussopimuksia ja sosiaalinen investointi käsite, jolla voidaan viitata hyvin perinteiseenkin sosiaalipolitiikkaan, kunhan julkista panostusta vain tarkastellaan ”investoimisena”¹.

SROI:n taustalla voi olla ajatus sosiaalisista investoinneista, mutta se ei ole välttämätöntä. SIB:it eli oikeammin tulo-perusteiset rahoitussopimukset eivät ainakaan tähän mennessä ole perustuneet SROI-arviointeihin, mutta SROI:n avulla voidaan esimerkiksi tuottaa tietoa SIB:ien muodostamista varten. SROI:ssa, sosiaalisissa investoinneissa ja vaikuttavuussijoittamisessa on siten lähtökohtaisesti kyse hieman eri asioista, vaikka yhteiskunnallisten vaikutusten ja vaikuttavuuden teema yhdistää niitä kaikkia.

SROI on lähtöisin anglosaksisen filantropian maailmasta. Menetelmä kehitettiin erinäisten hyväntekeväisyshankkeiden arviointiin Roberts Enterprise Development Foundationissa Yhdysvalloissa 1990-luvun puolivälin jälkeen (Emerson ja Twersky 1996; eivät vielä käytä termiä SROI, ensimmäinen varsinaisen SROI-raportti on REDF 2001). Menetelmä vakiintui käyttöön etenkin Iso-Britanniassa, jossa SROI-arviointia myös kehitettiin eteenpäin. Keskeisistä SROI-menetelmän kehitykseen liittyvistä organisaatioista REDFin ja The New Economics Foundationin (nef) lisäksi mainittakoon myös Social Value UK, joka ennen tunnettiin nimellä SROI Network. Social Value UK oli nefin, Yhdistyneen kuningaskunnan pääministerin kanslian, sekä muutamien muiden tahojen ohella tuottamassa ensimmäistä varsinaista SROI-opasta vuonna 2009 (Nicholls ym. 2009) josta vuonna 2012 julkaistu päivitetty versio (Nicholls ym. 2012) on siteeratuin SROI-teos.

SROI-arvioinnin vaiheet

SROI-analyytit voidaan jakaa arvioiviin (evaluative) ja ennakoiviin (prospective)– sekä joissain tapauksissa näiden välimuotoihin. Ennakoivassa SROI-arvioinnissa voidaan esimerkiksi suorittaa vain osa SROI-arvioinnin työvaiheista, joiden pohjalta arvioiva SROI päästään myöhemmin toteuttamaan. Kuitenkin myös ennakoivassa SROI-arviossa voidaan suorittaa kaikki analyysin vaiheet.

Klemelä (2016) jakaa SROI-arvioinnin käytännön toteutuksen seuraavaan neljään työvaiheeseen (I-IV), joissa on yhteensä 10 tehtävää.

- I)** Aloitustoimina (1.) määritellään analyysin kohde ja tarkoitus ja (2.) tunnistetaan sidosryhmät.
- II)** Mallintaminen ja tietojen keruu -vaiheessa (3.) kartoitetaan muutostekijät ja prosessi, (4.) muodostetaan tulosindikaattorit, (5.) kerätään aineisto ja (6.) arvioidaan mittaukselliset rahalliset vaikutukset.
- III)** Laskemisvaiheessa (7.) lasketaan vaikuttavuus sekä (8.) SROI-luku, sitten (9.) tehdään herkkyysanalyysi.
- IV)** Viimeiseen vaiheeseen kuuluvat (10.) tulosten raportointi, viestintä ja toiminnan kehittäminen.

Laskemisvaiheessa hankkeen tai muun toiminnan rahamääräistettyjä hyötyjä verrataan hankkeen kustannuksiin. Tämä vertailu muodostaa SROI-suhdeluvun, joka kertoo ikään kuin ”kuinka monta euroa hanke tuottaa yhteiskunnalle?”. SROI-luku on samankaltainen tunnusluku kuin esimerkiksi kustannus-hyötysuhde kustannus-hyöt्यानalyysissä.

¹ Jotkut, esim. Nolan (2013), huomauttavat, ettei tässä yhteydessä voida puhua investoinneista, sillä investointi on tiukan taloudellisessa mielessä kulutuksen lykkäämistä tulevaisuuden kulutusta varten.

SROI-luku

SROI-luku voidaan esittää usein eri tavoin. Kuntoutussäätiön tekemissä SROI-raporteissa olemme esittäneet sen yleensä muodossa:

$$SROI = \frac{\text{rahamääräistetyt hyödyt}}{\text{hankkeen kustannukset}}$$

Investopedia -verkkosivu (Folger 2020) esittää kaavan, missä SIV viittaa *social impact valueen* eli sosiaalisen vaikutuksen arvoon ja IIA taas *initial investment amountiin* eli investoituun rahamäärään. Gargani (2017) näkee parempana tapana ilmaista SROI-luvun ”lukuperheinä”, eli useampana lukuna, joista selviäisi, mitkä ovat materiaalisia tai immateriaalisia (aineettomia) hyötyjä, ja mille sidosryhmälle mikin hyöty kohdistuu. Joka tapauksessa kaava tuottaa lukuarvon, jonka ollessa yli 1, voidaan arvioidun hankkeen katsoa tuottavan ”yhteiskunnallista ylijäämää”.

SROI-periaatteet

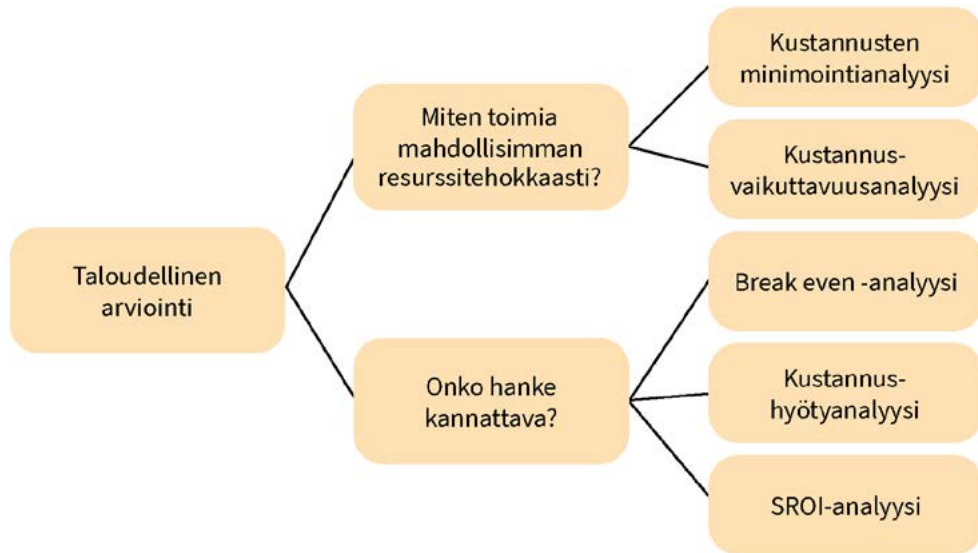
Social Value UK:n tuottamasta SROI-materiaalista ovat lähtöisin seitsemän SROI-periaatetta, jotka ovat Klemelän suomennosta (2016, 19) mukaillen

1. **Osallistaminen**, eli sidosryhmien ottaminen mukaan analyysiin.
2. **Ymmärtäminen**, eli sen selvittäminen, mitä arvioitava toiminta muuttaa ympäristössään. Tällä viitataan sekä positiivisiin että negatiivisiin ja niin tarkoitettuihin kuin tarkoittamattomiinkin seurauksiin.
3. **Arvottaminen**, eli toiminnan tuotosten arvon selvittäminen. Tässä SROI Networkin (2016) julkaisussa kehoitetaan käyttämään proxyjä eli korvikemuuttujia sellaisten vaikutusten ilmaisemisessa, joille tavanomaisesti ei ole markkinahintaa.
4. **Olenaisuus**, eli vain olennaisten asioiden sisällyttäminen analyysiin. Englanniksi tämä periaate kuuluu ”only include what is material”.
5. **Ansiot**, toiminnan ansioiksi tulisi lukea vain se, minkä toiminta on aidosti tuottanut. Myös muiden tahojen osuutta mahdollisesta muutoksesta tulisi arvioida.
6. **Läpinäkyvyys**, asioiden selittäminen selkeästi. Periaatteessa kaikki päätökset sidosryhmistä, proxyistä, ”benchmark”-tutkimuksista ja niin edelleen tulisi hyväksyttää sidosryhmillä.
7. **Varmentaminen**, riippumattoman tahon tulisi tarkistaa tulokset. Esimerkiksi SROI Network itse toimii tällaisena varmentamista tarjoavana tahona.

Klemelä (2016, 18) vertaa näitä periaatteita liikekirjanpidon ”hyvän kirjanpitotavan” periaatteisiin. SROI-arvioinnin tausta onkin sosiaalisessa kirjanpidossa ja kustannus-hyötyanalyysissä (KHA). SROI:ta on luonnehdittu sekä KHA:n alatyyppiä (Jones ym. 2018) sen ”täydennykseksi” (Banke-Thomas ym. 2015) että kriittisemmin ”uudelleenlämmitettyksi kustannushyötyanalyysiksi” (Yates ja Marra 2017). Kuinka SROI suhteutuu muihin taloudellisen arvioinnin menetelmiin?

Suhde muihin taloudellisen arvioinnin menetelmiin

Svistak ja Pritchard (2014) jaottelevat järjestöjen taloudellisen arvioinnin menetelmät niihin, joiden pyrkimys on selvittää, miten tuottaa palveluita mahdollisimman resurssitehokkaasti ja niihin, joissa selvitetään järjestöjen tekemän työn arvoa. Viimeksi mainittuja ovat Svistakin ja Pritchardin (mts. 10–13) jaottelussa kustannus-hyötyanalyysi, break even –analyysi (suomeksi kynnsanalyysi) ja SROI-analyysi.

Kuvio 1. Taloudellisen arvioinnin menetelmiä Svistakin ja Pritchardin (2014, 9) mukaan.

Lisäksi taloudellisen arvioinnin menetelmiä ovat esimerkiksi kustannusten minimointianalyysi, kustannus-vaikuttavuusanalyysi (KVA) ja kustannus-utiliteetti -analyysi (KUA). Kustannus-vaikuttavuusanalyysissä verrataan tyypillisesti esimerkiksi kahden hoitomuodon (esim. uusi vs. vanha) vaikuttavuutta halutun kohdemuuttujan (esim. jokin terveysindikaattori) suhteen. Lisäksi verrataan hoitomuotojen kustannuksia keskenään, mutta hyötyjä ei ilmaista rahassa. Kustannus-utiliteetti -analyysiä voitaisiin luonnehtia myös KVA:n erityistapaukseksi, siinä tarkastellaan useammasta tekijästä koostuvaa hyötymuuttujaa (suosituin lienee laatu painotettu elinvuosi *quality adjusted life year*, QALY) ja hyödyn saavuttamisen kustannuksia (cost/QALYs gained). Kummassakaan KVA:ssä tai KUA:ssä hyötyjä ei muuteta suoraan rahaksi.

Tuotosten arvottaminen

Kustannus-hyötyanalyysissä intervention tai muun vastaavan avulla saavutetut hyödyt puolestaan tulee rahan määräästä ja tältä osin SROI-arviointi kohtaa periaatteessa samat haasteet kuin KHA:kin. KHA:ssä ei-markkinahintaisten hyödykkeiden, jollaisten arvottamisesta myös SROI-analyysissä on pitkälti kyse, varjohintojen² määrittämiselle on pitkät perinteet ja vakiintuneet tekniikat. Arvottamistekniikat voidaan jakaa esimerkiksi seuraavalla tavalla (Svistak ja Pritchard 2014, 29):

²Varjohinta (shadow price) on taloustieteellinen käsite, jota SROI-kirjallisuudessa ei syystä tai toisesta juuri käytetä.

- A)** Paljastetut preferenssit (revealed preference): arvo voidaan määrittää saman kaltaisten tai vastaavien markkinahintaisten hyödykkeiden tai palveluiden, ja sen perusteella, mitä henkilöt itse kuluttavat saadakseen kyseisiä hyödykkeitä.
- B)** Lausutut preferenssit (stated preference): kutsutaan joskus myös contingent valuation eli cv-menetelmäksi (ks. Mäntymaa 1993). Tässä menetelmässä hintoja tiedustellaan ihmisiltä itseltään esimerkiksi kyselyiden avulla. Kyselyt voivat perustua maksuhalukkuuteen (willingness to pay, WTP) tai hyväksymishalukkuuteen (willingness to accept, WTA)³
- C)** Hyvinvoinnin arvottaminen: wellbeing valuation tai subjective well-being method (SWM). Laajasta tilastotieteilästä pyritään selittämään yksilöiden hyvinvointia (usein kysymys tyytyväisyydestä elämään) tulojen sekä muiden taustamuuttujien avulla. Sitten kunkin muuttujan selitysosuutta voidaan verrata tulojen selitysosuuteen. Näin saadaan epäsuorasti selville, minkä suuruinen tulojen lisäys vaadittaisiin tiettyyn hyvinvointivaikutukseen.

Englanninkielisessä SROI-oppaassa (Nicholls ym. 2012) kolmatta menetelmää kutsutaan (ehkäpä taloustieteellisesti oikeammin) *hedonisten hintojen menetelmäksi* (hedonic pricing). Sen lisäksi mainitaan vielä ns. matkakustannusmenetelmä (travel cost method), joka perustuu siihen, että ihmiset ovat yleensä valmiita esimerkiksi matkustamaan tai luopumaan käyttämästään ajasta saadakseen jonkin hyödykkeen tai palvelun. Lueteltuja tekniikoita voidaan hyödyntää SROI-analyysissä, mutta arvottamiselle ei ole mitään yleistä ohjenuoraa. Ainoastaan SROI-periaatteita olennaisuudesta, ansioista ja läpinäkyvyydestä tulisi noudattaa.

SROI-oppaissa (Nicholls 2012; Klemelä 2016) kiinnitetään arvottamistekniikoiden suhteen enemmän huomiota sijais- tai korvikemuuttujiin eli *proxyyihin*. Proxyt ovat ikään kuin vaikutusten lähimpiä markkinahintaisia vastineita ("aproskimaatioita"), erilaisten tuotteiden tai palveluiden hintoja, joiden avulla vaikutukset rahamääräistetään. SROI-raporteissa saattaa olla SROI-oppaan kaltaisesti tyypiteltyä sitä, millä tavoin korvikemuuttujia voidaan arvottaa, mutta mitään yleispätevää sääntöä tähän ei ole. Kukin SROI-arviointia tekevä taho voi itse tehdä päätöksen soveltuvista korvikemuuttujista. Se, kuinka erilaisten kuntoutusinterventtioiden SROI-analyysissä on arvotettu eri kohderyhmien hyötyjä, on yksi tämän katsauksen keskeisiä selvityksen kohteita.

Menetelmän scoping-katsaus

Scoping katsaus (scoping review) on yksi kuvailevien kirjallisuuskatsausten alalaji. Siitä kirjoitetaan usein synonyyminä kartoittavan katsauksen (mapping review) kanssa, vaikka kyseessä on kaksi eri menetelmää (ks. Roth 2020; vrt. Peters ym. 2017). Näiden kahden katsaustyyppien metodologia on hyvin lähellä toisiaan. Kartoittavasta katsauksesta scoping katsauksen erottaa se, että kartoittava katsaus on tutkimuskysymyksen keskeinen ja scoping katsaus teemakeskeinen. Tässä työselosteessa on kuitenkin teeman lisäksi myös selkeät tutkimuskysymykset.

Scoping katsaus (kuten ei kartoittava katsauskaan) ei ole systemaattinen katsaus. Tutkimuskysymystä ei lähestytä tarkasti rajatun PICO tai PICO -asetelman kautta vaan voidaan ajatella, että PICO syntyy vasta scoping katsauksen seurauksena (scoping katsauksen asetelma on PICO:n sijaan PCC, ks. Hakustrategia). Scoping katsauksessa voidaan esimerkiksi selvittää, miten ja millä menetelmillä tiettyä aihetta on tutkittu ja selvittää mahdollisia tutkimuksen katvealueita. Menetelmiä kehitellään koko ajan lisää ja scoping katsauksesta on muotoutunut tuoreempi scoping meta review (SMR). Scoping meta review tehdään tavallisen scoping review'n tapaan, mutta SMR:iin hyväksytään vain systemaattisia katsauksia (Sarrami-Foroushani ym. 2014).

³WTP ja WTA eivät ole cv-menetelmän yksityisomaisuutta vaan yleisempiä käsitteitä.

Scoping katsaus vastaa laajempiin kysymyksiin kuin esimerkiksi hoitojen tehoa tai vaikuttavuutta tutkivat spesifimmät systemaattiset katsaukset. Tutkimustiedon lähteiden osalta scoping katsaus on vähintään yhtä laaja ja usein laajempi kuin systemaattiset kirjallisuuskatsaukset – scoping katsauksessa voidaan hyödyntää esimerkiksi niin sanottua harmaata kirjallisuutta, kuten erilaisia raportteja ja selvityksiä. Myös hakujen rakenteet voivat poiketa toisistaan toisin kuin systemaattisissa katsauksissa, mikä tuottaa enemmän tuloksia. Tässä työselosteessa tehdään samanlaiset haut kahdesta eri tieteellisestä tietokannasta. Hakua täydennetään harmaan kirjallisuuden lisähauilla Google Scholarista sekä spesifisti SROI-raportteihin liittyvästä tietokannasta (ks. hakustrategia).

Systemaattisten kirjallisuuskatsauksen kysymyksenasettelussa käytetään PICO-asetelmaa, jossa P = population eli tutkimusväestö, I = intervention eli tutkittava ilmiö/interventio, C = comparison eli vertailuinterventio ja O = outcome eli tulokset, joita halutaan selvittää. Scoping katsauksessa PICON korvaa PCC, missä P tarkoittaa edelleen tutkimusväestöä, mutta tällä kertaa C viittaa sanaan Concept eli käsite ja toinen C sanaan Context eli konteksti. PCC kertoo siten, missä perusjoukossa ja kontekstissa mikäkin käsite esiintyy.

Hakuprosessi esitetään esimerkiksi PRISMA-diagrammina. Tässä työselosteessa esitetään scoping-katsauksille tarkoitettua PRISMA-diagrammista⁴ edelleen karsittu versio (ks. hakujen yhteenveto ja tulosten karsiminen). Lopputuloksena on laadullinen (erotuksena esimerkiksi meta-analyysien määrällisestä otteesta) synteesi. Tulokset voidaan esittää esimerkiksi muille katsaustyypeille tyypillisinä tiivistettyinä taulukoina, joissa listataan kirjoittajat, vuosi, interventio tyyppi ja niin edelleen. Tämän katsauksen yhteenvetotaulukko on sivuilla 18–24.

Vaikka scoping katsauksen on yleensä tarkoitus vain kartoittaa, millaisia tutkimuskysymyksiä on järkevää esittää, on tässä katsauksessa edetty hieman taloudellisten arviontien katsausten suuntaan. Johtopäätösluvussa on esitelty aiempien katsausten (Krlev ym. 2014; Banke-Thomas ym. 2015) käyttämiä SROI-arviointien laatuksiteereitä.

⁴scoping katsauksille muokattu PRISMA-kaavion versio on esimerkiksi Ti:n opinnäytetyössä (Ilomäki 2019, 28)

Hakustrategia

Hakuprosessissa ensin toistettiin TI:n pro gradu -työssä tehdyn katsauksen haut tieteellisistä tietokannoista (nyt tuoreempaa ajankohtana) sekä syvennettiin katsausta käymällä harmaata kirjallisuutta systemaattisemmin läpi. Seuraavaksi kuvaamme tutkimuskysymykset ja -asetelman, sisäänotto- ja poissulkukriteerit sekä haut tieteellisiin tietokantoihin ja harmaaseen kirjallisuuteen.

Tutkimuskysymykset ja PCC

Tämän raportin tutkimuskysymykset ovat:

- Kuinka paljon SROI:ta on hyödynnetty kuntoutuksen ja kuntoutusinterventioiden arvioinnissa?
- Millaisia ovat SROI-menetelmää hyödyntäneet kuntoutusinterventiot?

Näistä muodostuu PCC-asetelma jossa:

- P (population) = erilaisten kuntoutusinterventioiden perusjoukot
- C (concept) = SROI
- C (context) = (taloudellinen) arviointitutkimus

PCC (tavallisemmin PICO/PICo) tuottaa periaatteessa hauissa käytettävän hakulauseen ja ideaalitulanteessa myös tutkimuksen otsikon. Tässä katsauksessa tehdyissä hauissa kontekstia ei – eikä kaikissa tapauksissa tutkimusväestön rajaavaa *rehabilitation* -sanaakaan – sisällytetty hakulauseeseen vaan kaikkia löytyneitä SROI-aiheisia artikkeleita tarkasteltiin ensin siltä osin, onko kyseessä varsinainen, toteutettu SROI-arviointi (eikä esimerkiksi SROI:ta teoreettisesti käsittelevä tai sivuva teksti) sitten siltä osin, voidaanko SROI-menetelmällä arvioidun intervention katsoa olevan kuntoutusta.

Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

PICO tai PCC auttaa edelleen hahmottamaan kirjallisuuskatsauksen sisäänotto- ja poissulkukriteerejä. Katsauksessa keskityimme SROI-menetelmällä tehtyihin kuntoutusinterventioiden arviointeihin.

Ensimmäinen iso kysymys koskee kuntoutusta käsitteenä. Kuntoutus on Maailman terveysjärjestö WHO:n (2020) määritelmän mukaan *“a set of interventions designed to optimize functioning and reduce disability in individuals with health conditions in interaction with their environment”*, mikä vapaasti suomennettuna tarkoittaa sellaisia interventioita, joiden tarkoituksena on optimoida toimintakykyä ja vähentää terveydentilasta aiheutuvia vajeita yksilöiden ja heidän elinympäristönsä välisessä vuorovaikutuksessa. Niin sanottu kuntoutuksen nelijako pitää lääkinnällisen kuntoutuksen lisäksi sisällään kasvatuksellisen, sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen. Joskus on käytetty myös kaksijakoa lääkinnälliseen ja ammatilliseen sekä lääkinnälliseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen.⁵ Esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen tarjoama kuntoutus voi toimenpiteenään tarkoittaa niin psykoterapiaa kuin ammatillisia kuntoutuskurssejakin.

⁵ Järvikoski (2013) on kirjoittanut erinomaisen selvityksen kuntoutuskäsitteen historiasta ja kehitymisestä.

Rajasimme etukäteen katsauksesta pois vankeinhoitoon liittyvän kuntoutuksen sekä ammatillisen ja sosiaalisen kuntoutuksen. Kuntoutusinterventioiden taloudellisista arvioinneista aiemmin tehdyssä kirjallisuuskatsauksessa (Howard-Wilsher ym. 2016) oli rajattu pois kaikki koko väestöä koskevat interventiot, päihdekuntoutus sekä muiden kuin terveydenhuoltosektorin toteuttama kuntoutus. Lisäksi vaikka kirjoittajien tekemä katsaus kohdistui nimenomaan terveyteen, pois jätettiin myös ne lääkkeisiin, kirurgiaan tai käyttäytymisen muutoksiin tähtääviin interventioihin keskittyvät katsaukset, joissa ei eksplisiittisesti käsitelty kuntoutusinterventioita (mts. 12). Tässä mielessä tämän katsauksen raja on väljempi. Mukaan valikoitui esimerkiksi myös sellaisia interventioita, joissa kuntoutus ei esiinny edes sanana, mutta jotka arvioomme perustuen voitiin lukea siihen, mitä Suomen kontekstissa mielletäisiin kuntoutukseksi.

Katsauksen lopullisten artikkelien rajauksesta muodostui seuraava:

- Artikkelina tai raporttina ennen toukokuuta 2020 julkaistu kuntoutus -aiheinen SROI-arviointi, jossa on käyty läpi kaikki SROI-arvioinnin työvaiheet
- Julkaisun ei ole välttämätöntä olla vertaisarvioitu, sillä niin merkittävä osuus SROI-kirjallisuudesta on vertaisarvioimatonta ja katsauksen tarkoitus on selvittää myös tällaisen kirjallisuuden laajuutta
- Kuntoutuksella tarkoitamme lääkinällistä kuntoutusta, johon luemme myös päihdekuntoutuksen
- Kuntoutuksella ei tässä katsauksessa pääosin viitata sosiaaliseen, ammatilliseen tai vankeinhoitoon liittyvään kuntoutukseen (päihdekuntoutuksessa voi olla myös näitä elementtejä)
- Julkaisussa on täytynyt raportoida intervention kustannukset
- Julkaisussa on täytynyt raportoida se, kuinka hyötyjä on arvioitu ja rahamääräistetty

Tulokset

Tässä osiossa esitellään ensin haku- ja karsintaprosessin kuvaus ja yhteenvedo, jonka jälkeen teemme katsauksen lopulliseen tarkasteluun valikoituneista artikkeleista ja raporteista.

Tietokantahaut

Haut tieteellisiin tietokantoihin kohdistettiin kahteen tietokantaan: Scopus sekä Web of Science.⁶

Scopus

Scopus on Elsevier nimisen julkaisijan ylläpitämä tieteellisten vertaisarvioitujen julkaisujen tietokanta. Se on yksi suurimmista tieteellisten julkaisujen tietokannoista, kasvaen lähes kolmella miljoonalla uudella kohteella vuosittain (Baas ym. 2020).

Pelkkä hakusana ”SROI” tuotti (19.3.2020) 183 tulosta⁷, SROI OR ”Social return on investment” 237 tulosta ja lyhenteen poissulkeva ”Social return on investment” NOT SROI 27 tulosta (samoin kuin hakulause SROI NOT ”Social return on investment”). Kun kuntoutusta merkkäava hakusana rehab* (asteriski eli *-merkki sisällyttää kaikki sanan taivutusmuodot) lisätään hakulauseeseen, vähenevät tulokset merkittävästi. Lopulta tuloksia eli hakuosumia saatiin hakulauseella ’SROI OR ”Social Return on Investment” AND rehab*’ 98 kappaletta (4.5.2020).

Kun hakua rajattiin niin, että huomioon otetaan vain otsikot, abstraktit ja avainsanat, jäi jäljelle 8 hakuosumaa. Tätä voitaisiin pitää järkevänä rajauksena, sillä voidaan ajatella, että kuntoutukseen liittyvän SROI-arvioinnin tulisi melko selvästi kuvata sekä aihetta että käytettyä arviointimenetelmää. Kuitenkin TI:n opinnäytteessään tekemässä katsauksessa, jota tämä katsaus jatkaa, ei rajattu hakukenttiä hakuvaiheessa vaan vasta artikkeleita läpikäydessä. Tuossa vaiheessa on tehty myös toistuvien hakutulosten poisto, joten katsausta voidaan aidosti jatkaa samasta asetelmasta. Koska TI:n katsauksessa viimeiset haut on tehty lokakuussa 2019, riitti tämän katsauksen osalta niiden tieteellisten artikkeleiden läpikäynti, jotka ovat ilmestyneet tuon ajankohdan jälkeen. Näillä ehdoin saatuja tuloksia oli Scopusessa 31 kappaletta.

Web of Science

Web of Science (jatkossa WoS) on Scopusen ohella yksi suurimmista tieteellisten julkaisujen monitieteisistä tietokannoista. Teimme WoSiin samat haut kuin Scopuseseen. Niiden tuloksia ei ole tarpeen toistaa tässä muuta kuin siltä osin, että lopullinen hakulause:

⁶Lisäksi tätä ennen teimme koehakuja Pubmedissä. Pubmed on kaikille avoin, National Library of Medicinen ylläpitämä Medline-tietokannan käyttöliittymä. Haku pelkästään sanalla ”SROI” tuottaa (27.4.2020) 50 hakutulosta, kun se noin vuotta aiemmin (26.4.2019) tuotti 40 hakutulosta. Tulos ei kuitenkaan ole tämän katsauksen kannalta olennainen sikäli, että Pubmed eli Medline-tulosten pitäisi sisältyä Scopus-tietokannan tuloksiin, jotka ovat muutoin laajemmat. TI:n opinnäytteessä tehtiin ratkaisu, jossa haut rajattiin Scopuseseen ja Web of Scienceen. Teimme saman rajauksen tarkastaen kuitenkin Pubmed-hakutulokset siltä varalta, etteivät ne olisi sisältyneet Scopus-tuloksiin.

⁷SROI tarkoittaa lyhenteenä useita muita asioita. Muita SROI-sanana merkityksiä on listattu Ilomäen (2019) opinnäytteessä, jossa niitä todettiin löytyneen ainakin 21. Niitä ovat esimerkiksi: Short Range Order Diffuse Intensity, Spontaneous reduction of intussusception sekä erilaiset päätteen region of interest variantit.

'SROI OR "Social Return on Investment" AND rehab*' tuottaa peräti 156 osumaa eli 58 osumaa enemmän kuin Scopuksessa.

Rajaus vuosiin 2019–2020 tuottaa WoSissa 42 tulosta, joista kuusi artikkelia esiintyi myös Scopus-tuloksissa. Näin ollen Scopus- ja WoS tuloksia on yhteensä (31 + 42) – 6 = 67. Lisäksi 14 vuonna 2019 ilmestynyttä artikkelia oli jouduttu Ti:n katsauksessa ei-relevantteiksi, joten läpikäytäväksi jäi 53 artikkelia.

Molemmat kirjoittajat kävivät artikkeleita itsenäisesti läpi. Sitten artikkelit käytiin yhdessä keskustellen läpi ja värikoodattiin tavalla, jota taulukko 1 kuvaa.

Taulukko 1. Ote Web of Science -tietokannasta löytyneiden artikkeleiden lajittelusta

Social return of investment (SROI) in evidence-based treatments	CLINICA Y SALUD
Health Impact and Social Value of Interventions, Services, and Policies: A Methodological Discussion of Health Impact Assessment and Social Return on Investment Methodologies	FRONTIERS IN PUBLIC HEALTH
Evaluating societal outcomes of orthognathic surgery: an innovative application of the Social Return on Investment methodology to patients after orthognathic treatment	BRITISH JOURNAL OF ORAL & MAXILLOFACIAL SURGERY
Assessing the broader social outcomes of a community health programme through a social-ecological framework	INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH PROMOTION AND EDUCATION
Hidden Harvest's transformative potential: An example of 'community economy'	JOURNAL OF AGRICULTURE FOOD SYSTEMS AND COMMUNITY DEVELOPMENT
Social return on investment of emergency obstetric care training in Kenya	BMJ GLOBAL HEALTH
Accounting for social return on investment (SROI) The costs and benefits of family-centred care by the Ronald McDonald House Charities	SOCIAL ENTERPRISE JOURNAL
The social value of the arts for care home residents in England: A Social Return on Investment (SROI) analysis of the Imagine Arts programme	MATURITAS

Esimerkiksi vihreät solut ovat mukaan otettujen artikkeleiden otsikoita, punainen on poissuljettu (artikkelin kieli oli rajausehtojen käytöstä huolimatta muu kuin englantia), muut solujen värit taas kertovat eri asioita, kuten onko artikkelin sopivuus tarkistettu (avattu vs. avaamaton hyperlinkki) ja niin edelleen. Tämän jälkeen siirryttiin tieteellisten tietokantojen ulkopuolelta löytyneisiin artikkeleihin ja raportteihin.

Muut haut

Koska SROI on saavuttanut Iso-Britanniassa vakiintuneen aseman arviointityökaluna, on Social Value UK ehkäpä kansainvälisen järjestön merkittävin jäsen. Social Value UK pitää muiden resurssien ohella yllä *SROI Report Database*. Kyseessä on tietokanta, johon SROI-arviointeja tekevät tahot voivat lähettää tekemänsä raportit. Social Value UK toimii raportteja akreditoivana tahona ja kannustaa toimijoita käyttämään hyväksi akreditointia. Tietokannassa on sekä akreditoimattomia että akreditoituja SROI-raportteja.

Tietokannassa on valikko, jota käytettiin hakujen rajaamiseen. Haku akreditoituista raporteista hakusanalla *rehabilitation* tai *rehab* (tietokanta ei tunne asteriskiä hakusanojen muodostamisessa) tuotti 4 hakutulosta. Sama haku tuotti samat 4 raporttia ei-akreditoitujen raporttien joukosta, mikä viittaa siihen, että sivuston hakukone ei toimi poissulkevan logiikan mukaisesti. Joka tapauksessa nämä neljä raporttia olivat:

1. Social Return on Investment Report of Criminon Project (2018)
2. Cultural Value: Assessing the intrinsic value of The Reader Organisation's Shared Reading Scheme (2017)
3. Freedom Fund Annual Impact Report 2015 (2017)
4. Kuzuko Game Reserve SROI Summary (2016)

Kaikki neljä raporttia jätettiin lopullisen tarkastelun ulkopuolelle seuraavista syistä:

- Criminon projekti liittyy penologiseen/kriminologiseen kuntoutukseen eli vankeinhoitoon
- Reader's Organizationin kohdalla sana "rehabilitation" esiintyy samoin vankeinhoitoon liittyen
- Niinkin vakava ja tärkeä kuin The Freedom Fundin agenda on, on järjestön tarkoitus kuntouttaa orjuutettuja sekä asettaa syytteesen siitä vastuulliset (ei suoraan tämän raportin aluetta)
- Kuzuko Gamer Reserven kohdalla *rehabilitation* viittaa biotooppien ennallistamiseen

Google Scholar

Google Scholar on maksuton tieteellisten julkaisujen hakukone. Haku Google Scholar otettiin mukaan katsaukseen kattavuuden vuoksi, sillä Google Scholar sisällyttää hakutuloksiinsa arviolta 87 % internetistä löytyvistä tieteellisistä julkaisuista, mikä on noin kaksinkertainen määrä esimerkiksi Web of Scienceen nähden (Khabsa & Giles 2014). Google Scholar kuitenkin sisällyttää tuloksiin myös ei-tieteellisiä artikkeleita sekä virheellisiä hakutuloksia, minkä vuoksi oikeiden hakutulosten lukumäärät saattavat olla todellisuudessa hieman pienemmät.

Haku sanalla "SROI" tuotti 27.4.2020 noin 10 800 hakutulosta ja "SROI OR "Social return on investment" tuotti 15 100 hakutulosta. Haku "SROI OR "Social return on investment" AND rehab*" tuotti 27.4.2020 yhteensä 136 hakutulosta. Ensin hakutuloksista karsittiin manuaalisesti poistaen kirjat, yksittäiset sitaatit, ilmiselvästi katsauksen kriteerien ulkopuolella olevat tulokset (esimerkiksi sanomalehtiartikkelit) sekä hakutulokset, jotka eivät olleet englannin- tai suomenkielisiä.

Google Scholarista löytyi suuri osa jo Scopuksesta, PubMedista tai WoSista löytyneistä tuloksista. Nämä hakutulokset voitiin täten laskea pois läpikäytävistä tuloksista. Joistain vertaisarvioituista ja tieteellisissä tietokannoissa julkaistuista artikkeleista oli erikseen julkaistu seikkaperäisempi arviointiraportti muussa yhteydessä ja raportit löytyivät Scholar-tuloksista.

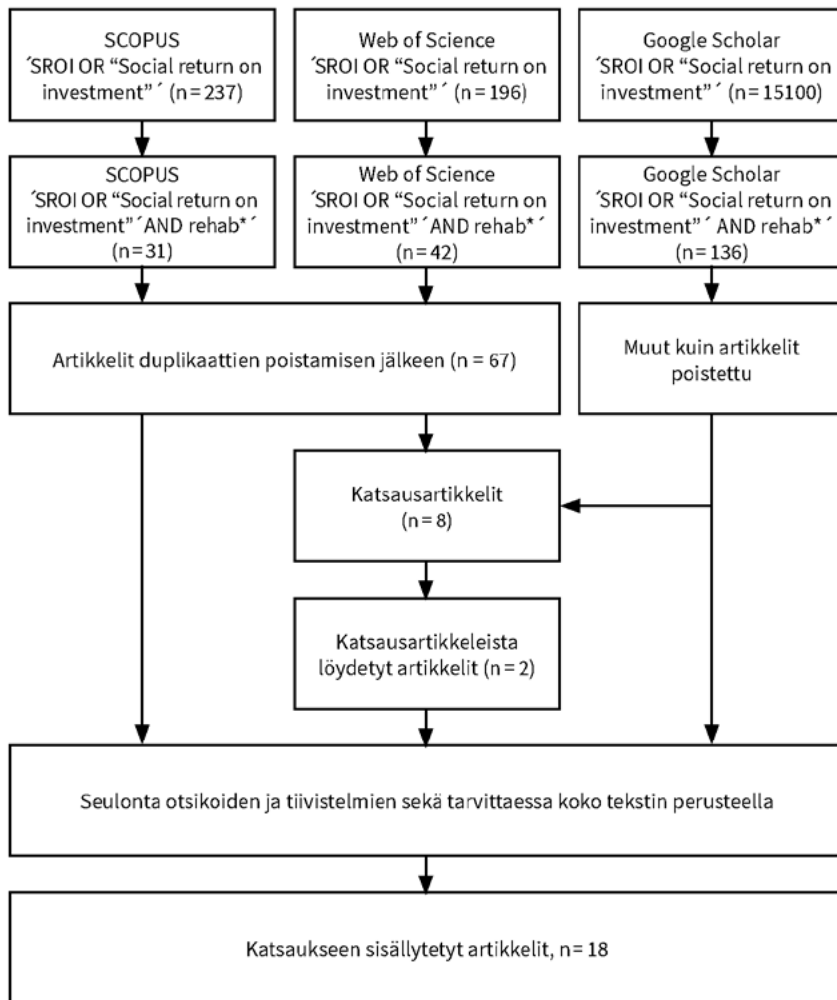
Jäljelle jääneet hakutulokset käytiin ensin läpi alustavasti ja sitten tarkemmin varmistaen niiden status mukaanotto- ja poissulkukriteereitä noudattaen. Tämän läpikäynnin jälkeen jäljelle jäi 8 hakutulosta. Näistä kaksi koski samaa hanketta (päihdekuntoutukseen liittyvä Give It Up -projekti, ks. Harrison ym. 2016). Näin ollen lopullinen lukumäärä on seitsemän, joista Ilomäen (2019) opinnäytteen tapaustutkimus on yksi. Loput viisi valikoitunutta SROI-analyysiä koskivat:

- British Lung Foundationin (keuhkosairaudet) Breathe Easy -vertaisryhmiä (Merritt ym. 2016)
- itsetuhoisuuden ennaltaehkäisyä (Gardner ym. 2015)
- perheiden tukemista vanhemmuudessa (päihdekuntoutus) (Minney 2013)
- jälleen päihdekuntoutusta (Bradly 2013).
- selkäydinvamman kuntoutusta (Social Ventures Australia 2013).

Kaksi edellä mainittua raporttia olivat ladattavissa myös Social Value UK:n tietokannasta, mutta eivät syystä tai toisesta löytyneet tietokannan omalla hakutoiminnolla (ks. ylempänä). Tämä on erikoinen tulos myös sikäli, että viimeksi mainitussa artikkelissa sana *rehabilitation* mainitaan heti johdannossa – ja koko dokumentissa yhteensä 37 kertaa. Kyseinen artikkeli löytyi SROI-arviointeja koskeneen katsausartikkelin (Solórzano-García ym. 2019) perusteella. Mainittakoon vielä, ettei Jirarattanasophan ym. (2018) artikkeli yhteisöpohjaisesta alkoholivieroituksesta sisällä yhtäkään *rehabilitation* -sanaa, mutta päättyi tähän katsauksen sisältönsä ja TI:n opinnäytetyössä (joka myös on osa Scholar-tuloksia) jo tehdyn katsauksen perusteella.

Hakujen yhteenveto ja tulosten karsiminen

Kuviossa 2 on esitelty hakuprosessi vuokaavion avulla. Kuten edellisessä kappaleessa on kuvattu, haut toteutettiin kahdesta tieteellisestä tietokannasta ja harmaata kirjallisuutta haettiin Google Scholar -palvelun avulla. Tieteellisiä artikkeleita lopulliseen katsaukseen valikoitui 11 kappaletta. Harmaan kirjallisuuden osalta soveltuvat artikkelit täydentyivät 7 hakutuloksella lisää.

Kuvio 2. Haku- ja seulontaprosessi

Hakutulosten seulonta sisälsi useamman kierroksen, joiden aikana myös sisäänottokriteerit selkiytyivät. Sekä tieteellisten artikkelien että Google Scholarista löytyneiden raporttien kohdalla oli joitakin rajatapauksia, joiden mukaan otosta käytiin keskustelua (ks. tutkimusten tyypittelyä).

Hakuprosessin yhteenvetona voidaan todeta, että uusia, aikaisintaan vuonna 2019 ilmestyneitä tieteellisistä tietokannoista haettuja artikkeleita valikoitui katsaukseen yhteensä 4 kappaletta. Näistä yksi oli jo huomioitu TI:n aiemmassa katsauksessa, joten aidosti uusia vertaisarvioituja artikkeleita oli 3 kappaletta. TI:n opinnäytteen katsauksessa oli tarkasteltu seitsemää (7/8) ennen vuotta 2019 ilmestynyttä artikkelia ja yhtä vuonna 2019 ilmestynyttä artikkelia. Tässä katsauksessa tarkasteltavien tieteellisten artikkeleiden määrä on siten $8 + 3 = 11$ artikkelia.

Harmaa kirjallisuus täydensi määrää 7 hakutuloksella lisää. Yhteensä katsaukseen valikoitui näin ollen $8 + 3 + 7 = 18$ tieteellistä artikkelia/muuta tutkimusta/julkaistua raporttia, joista kukin on itsenäinen, kuntoutusaiheinen SROI-arviointi.

Valikoidut tutkimukset

Taulukossa 2 esitellään katsaukseen valikoituneet tutkimukset ja niiden sisäannottokriteerien mukaiset tunnuspiirteet eli artikkelin kirjoittajien ja (kuntoutus)intervention tyyppin lisäksi se, millaisia panoksia ja tuotoksia on otettu huomioon sekä se, miten tuotoksia tai vaikutuksia on rahamääräistetty. SROI-lukuja koskevassa sarakkeessa on tarpeen mukaan ilmoitettu lisätietoja, kuten arvioinnissa tuotettujen lukujen skaala (matala vs. korkea) ja se, mihin eri luvut mahdollisesti perustuvat.

Taulukko 2: synteesiin valikoituneet artikkelit ja raportit

Kirjoittajat, vuosi, otsikko (mahd. lyhennetty)	Intervention tyyppi	Mistä ”investointi” koostuu? (panokset & kustannukset)	Mitä tuotoksia/hyötyjä otettu huomioon?	Hyötyjen rahamääräistäminen perustuu...	SROI-luku/luvut
1. Fuertes-Fuertes ym. 2020: Capturing the Invisible Wealth in Nonprofits to Overcome Myopic Perceptions	Los Granados therapeutic community (LGTC), huumausainevieroitusta tarjoava yhteisö Castellón maakunnassa Espanjassa.	LGTC:n saama 190 000 EUR rahoitus.	Elämänlaadun, sosiaalisten suhteiden ym. parannukset, perheiden sekä vankeinhoidon kulujen väheneminen, vapaaehtoisten ammatillinen kehittyminen	Hinnat/QALY, keskimääräiset huumausaineiden käytön kustannukset, opintopisteiden hinta, vankilapäivien hinta.	SROI: 2,9–3,15 aineelliset: 1,88 aineetomat: 1,02–1,28 EUR
2. Hutchinson ym. 2020: Using social return on investment analysis to calculate the social impact of modified vehicles for people with disability	5 erityyppistä ajoneuvo-muokkausta vammautuneille henkilöille Australiassa (ei yksittäinen interventio)	Rahoittaja: ajoneuvon muokkaukset (tuote + asennus) Toimintaterapeutin kulut, aika arviointiin, ohjaukseen ja raportointiin. Asiakkaat: ajoneuvojen muokkaukset, aika, ei vakuutusmaksuja, huoltoa ym.	13 tuotosta, joista 11 asiakkaisiin liittyvää, mm. hyvinvointi ja sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuus.	...useisiin suoriin ja epäsuoriin muuttujiin. Esim. itsevarmuus & itsetunto arvotettu assertiivisuus-koulutuksen sekä 6 x life-coaching -session hinnan perusteella (epäsuora). Parempi sote-palveluiden saavutettavuus inva-taksien kustannusten perusteella (suora).	Yhteisinvestoinnin (asiakas ja rahoittaja) SROI: 2,78–17,32 AUD. Pelkän rahoittajan SROI: 3,40–135,00 AUD Kuluttajan/asiakkaan SROI: 2,78–17,32 AUD.

Kirjoittajat, vuosi, otsikko (mahd. lyhennetty)	Intervention tyyppi	Mistä ”investointi” koostuu? (panokset & kustannukset)	Mitä tuotoksia/hyötyjä otettu huomioon?	Hyötyjen rahamääräistäminen perustuu...	SROI-luku/luvut
3. Ruiz-Lozano ym. 2020: SROI methodology for Public Administration Decisions about Financing with Social Criteria. A Case Study.	CEE-SA -niminen erityisopetusta tarjoava yksikkö Espanjassa.	Koulun saama rahoitus.	Opiskelijat: 10 muutosta, mm. kognitiiviset ja psykomotoriset ja elämäntaidot sekä työelämävalmiudet. Perhe: vapaa-aika ym. Henkilökunta: työpaikat, työhön sitoutuminen, erityistaidot. Julkishallinto: lahjoitusten & verotulojen kasvu, vähentyneet työttömyyskorvaukset. Myös vapaaehtoisten ja muita hyötyjä huomioitu.	Opiskelijoilla, perheillä ja vapaaehtoisilla erilaisia kurssi- ja tuntikorvauksia (mm. sosiaaliohjaaja, fysioterapeutti, psykologi); henkilöstöllä palkkojen erotuksia ja palkkakustannuksia (suurin erä, 15 % kaikista hyödyistä); julkishallinnolla verojen ym. keskiarvoja sekä konsultointikuluja.	1,68–3,102 EUR Matalampi jos työpaikkojen luomista ei oteta huomioon.
4. Tanaree ym. 2019: Integrated treatment program for alcohol related problems in community hospitals, Songkhla province of Thailand	(terveydenhuoltoon) Integroitu alkoholivieroitus (i-MAP) 4:ssä Songkhan provinssin sairaalassa Thaimaassa. Viiden vuoden seuranta.	Projektin implementoitu- ja sitä edeltävät kulut, sairaanhoidon kulut, työvoiman kulut, yleiskuluja.	Vähentynyt palveluiden käyttö. Yksilöiden kannalta parantunut itsekontrolli ja tunteensäätely. Perheiden riidat ja kuormitus vähentyneet, emotionaalinen tuki lisääntynyt.	Alkoholiperäisten sairauksien kustannukset, tuottavuustappiot, kurssit (tunteensäätely, itse-tunto), perheneuvonta, tieonnettomuudet, kampanjakulut (tietoisuuden lisäämisen proxy), ym.	2,0 (1,3–2,4) THB Herkkyyssanalyysissä keston vaihtaminen 5:stä yhteen vuoteen laski SROI:n perusarvosta 2.0 alarajan 1,3:een.

Kirjoittajat, vuosi, otsikko (mahd. lyhennetty)	Intervention tyyppi	Mistä ”investointi” koostuu? (panokset & kustannukset)	Mitä tuotoksia/hyötyjä otettu huomioon?	Hyötyjen rahamääräistäminen perustuu...	SROI-luku/luvut
5. Bellucci ym. 2019: Accounting for ... The costs and benefits of family-centred care by the Ronald McDonald House Charities.	Italian Ronald McDonald -talot (RMHC), joissa pitkäaikaisista hoitoa saavien tai hoidosta kuntoutuvien lasten perheet voivat majoittua.	Henkilöstökulut, hallintokulut, vapaaehtoistyötunnit.	Perheet ja lapset: majoitus, arki jatkuu, lepo, vertaistuki muista perheistä ja lapsista. Hoidon laatu, osastojaksot lyhentyvät, säästää kun potilaiden perheille ei tarvitse etsiä majoitusta.	Merkittävimmät: Sairaalapäivän (vrk:n) hinta vs. vuorokausi RMHC-talossa. Ateriat (vs. ulkona syöminen), perheterapia, ryhmäterapia, joogakurssi, kotihoito/päivähoito. Vapaaehtoistyötunnit.	3,15 (2,53–3,80) EUR
6. Jones ym. 2018: Dementia and Imagination	Kuvataideterapia dementian hoidossa (3 eri järjestelyä, Koillis-Englanti, Derbyshire ja Wales).	Valtion rahoitus, toimitilat kump-panijärjestöltä, markkinointi, ku-ratointi, asiakkaiden, perheiden ja hlkunnan aika.	Parantunut elämänlaatu, vähentynyt yksinäisyys jne. Henkilökunnan ammatillinen kehittyminen.	HACT social value proxy-pankin arvot elämänhallinnalle, yhteisöön kuulumisen tunteelle, harrastuksille ym.	5,18 (3,20–6,62) GBP
7. Shaw 2018: Using SROI framework for evaluating behaviour changes of individuals living with learning difficulties.	People Matters' Teens-Twenties -ohjelma. 14–25-vuotiaiden nuorten itsenäistymisen ja elämäntaitojen tukeminen.	Big Lottery Fundin antama rahoitus. Joitain hankkeen muita kustannuksia fokusryhmähaastattelun perusteella.	Suoria: mahdollisuus matkustaa, käyttää rahaa, toimia itseenäisesti, turvallinen käytös, henk. koht. hygienia ym. Epäsuoria: vapaaehtoistyö, ystävien tapaaminen, hoiva ja huoli	Suorat: painotettu osuus hankkeen kustannuksista. Epäsuorat: Social Value UK:n Global Value Exchange tietokanta/proxy-pankki.	2,36–3,88 GBP

Kirjoittajat, vuosi, otsikko (mahd. lyhennetty)	Intervention tyyppi	Mistä ”investointi” koostuu? (panokset & kustannukset)	Mitä tuotoksia/hyötyjä otettu huomioon?	Hyötyjen rahamääristäminen perustuu...	SROI-luku/luvut
8. Jirarattana-sopha ym. 2018: community-based alcohol consumption control program during Buddhist Lent	Yhteisöpohjainen alkoholivieroitusohjelma buddhalaisen paaston aikaan, Thaimaassa	Suorat: ope- rintikulut ml. materiaalit, työ- voima, toimitilat ja matkakulut. Epäsuorat: vaihto- ehtoiskustannuk- set vapaaehtoisille ja hankkeelle.	Operointikulut (ThaiHealth), vapaaeh- toisten ja osallistujien vaihtoehtoiskustan- nukset sekä matkakus- tannukset.	Tulot per päivä (raittius), pitkän aikavälin hyödyt alkoholista pidättäy- tymisessä perustuen Thai-väestöstä tehtyyn COI-tutkimukseen. 3 % diskonttaus yli 1 v. kestäviin vaikutuksiin.	2,7–5,9 THB
9. Willis ym. 2018: Quantifying the benefits of peer support for people with dementia	Kolme dementiaver- taisryhmää Etelä-Lon- toossa.	Suorat rahalliset: virvokkeet, matkoja, palkkoja, hallintokuluja (painot.) Lah- joitukset: tilat, vapaaehtoistyö.	Dementikoille 6 eri hyötyä, mm. yksinäi- syyden väheneminen. Hoivaajien hyödyt (3). Vapaaehtoisten hyödyt (4).	Vaihtelevia, esim. terve- ydenhuollon hinnat ja yksikkökustannukset, HACT ja Global Value Exchange tietokanta.	1,17–5,18 Ryhmä A 5,18 Ryhmä B 1,71 Ryhmä C 1,17
10. Iafrati 2015: The investment and regenerative value of residential addiction treatment	Päihdehoidon asumisyksik- kö ”eräässä isossa kaupungissa” Iso-Britanni- assa vuosina 2013-2014.	Yksikön saama rahoitus, noin 1.4 miljoonaa GBP.	Säästöt lääkärikäyn- tien ym. terveyskulu- jen, asumiskulujen ja rikollisuuden (pidätyk- set ym.) aiheuttamien kulujen välttämistä.	Fokusryhmähaastattelu raportteihin & arvioihin. Lisäksi oletuksia mm. tulevaisuuden työllisyy- destä.	3,92 (vain yksi luku rapor- toitu)
11. Arvidson ym. 2014: Community befriending	Yhteisö- pohjainen tuki (”Acacia services”) synnytyksdep- ression (PND) hoidossa.	Rahoitus NHS:ltä (44%) ja Transition Fundilta (Big Lottery) & muilta, myös aineettomat lahjoitukset ja vapaaehtoistyö.	Palvelun käyttäjät: tieto PND:stä, coping, mielenterveys. NHS: lääkäreiden tieto Acaciasta, väh. tuki- palveluiden käyttö. Vapaaehtoiset: tieto & elämänlaatu.	Haastattelut ja kysely, tutkimustieto PND-äi- tien vs. muiden palve- luiden käytöstä, DfE family savings -laskuri, perheterapian hinta.	6,15 GBP 3/3 vuotta 4/5 vuotta 6,5/30 vuotta.

Vertaisarvioimattomat raportit, case-tutkimukset ym.					
Kirjoittajat, vuosi, otsikko (mahd. lyhennetty)	Intervention tyyppi	Mistä "investointi" koostuu? (panokset/kustannukset)	Mitä tuotoksia/hyötyjä otettu huomioon?	Hyötyjen rahamääräistäminen perustuen...	SROI-luku/luvut
12. Ilomäki 2019: Social Return on Investment in the Context of Rehabilitation.	"Järjestö A:n toiminto B". Matalan kynnyksen mielenterveysystöä eräässä suomalaisessa kaupungissa.	STEAn, kaupungin ja erään keskusjärjestön rahoitus.	Asiakkaat: yksinäisyyden & ahdistuneisuuden vähentyminen, päivärtytmi jne. Liikunta- ym. harrastukset. Paikalliset hoivakodit: asukkaiden aktivointi. Lisäksi valikoituja hyötyjä muulle yhteiskunnalle.	Yksityisen sektorin ryhmäterapian hinta, hoivakodeille koituvaa (vältetty) sanktiomaksu, kansalaisopiston ja kaupungin liikuntapalveluiden hinnat. Myös CO2-päästöjen ja biojätteen hinta.	1,04 Break even – eli kynnyksanalyysissä SROI > 1 kun vältetään 16 psykiatrista sairaalapäivää aineellisten hyötyjen lisäksi.
13. Merritt ym. 2016: EVALUATION OF (...) BRITISH LUNG FOUNDATION'S INTEGRATED BREATHE EASY VOLUNTARY GROUP NETWORK	Hengityselinsairauksien kuntoutusta. British Lung Foundationin perustamien Breathe Easy -vertaisryhmien kahden vuoden toiminta.	NHS:n lisäkustannukset integroitujen BE-ryhmien järjestämisestä. Koko projektin kulut n. 575 000 puntaa.	Saavutetut QALY:t, NHS:n kustannussäästöt, perheiden sosiaaliset hyödyt, vapaaehtoistyön edut.	QALY-hyöty NICE:n 20t.£ "raja-arvosta", NHS:n säästöt yksikkökustannuksista, perheiden & vapaaehtoistyön arvo toisen projektin (HACT) SROI proxy-pankista.	1,31–23,70 alimmassa arvioissa pelkät konservatiiviset NHS:n säästöt.
14. Harrison ym. 2016: Evaluation of Four Recovery Communities across England: Interim report for the Give it Up project	Neljä täysraittuuden perustuvaa toipumisyhteisöä Englannissa. SROI-arviointi koski näistä kolmea. Sekä arvioiva että ennakoiva SROI.	Comic Reliefin, Birminghamin Kaupungin ja Public Health Englandin, antama rahoitus.	Merkityksen, arvannon tunne, "emotiionaalinen sietokyky", parantuneet perhe- ja kaverisuhteet. Vain yhteisön jäsenten ja perheiden hyödyt huomioitu.	CV-kysely yhdessä yhteisössä, muissa HACT proxy-pankki sekä tilastollinen 'national accounts of wellbeing' -malli. Vaihtelevia proxyjä näiden avulla.	Ennakoiivat: 6,61, 9,24, 5,17 Arvioivat: 5,19; 5,12; 9,71 GBP

Vertaisarvioimattomat raportit, case-tutkimukset ym.					
Kirjoittajat, vuosi, otsikko (mahd. lyhennetty)	Intervention tyyppi	Mistä "investointi" koostuu? (panokset/kustannukset)	Mitä tuotoksia/hyötyjä otettu huomioon?	Hyötyjen rahamääräistäminen perustuen...	SROI-luku/luvut
15. Gardner ym. 2015: Responding to Self Harm: An Evaluation of the Self-Harm Intervention Programme (SHIP)	Aikarajoitteista terapeutista neuvontaa itsesuojelusuuteen ja sen kanssa esiintyviin mielenterveysongelmiin liittyen.	Irlannin HSE:n rahoitus (palkat, tilojen vuokrat ja matkakulut)	Asiakkaat: mielen- & muun terveyden koheneminen, itsetuhoisuuden ja eristyneisyyden vähentyminen, mt-ongelmiin liittyvän stressin lisääntyminen (negatiivinen). Muut: Perheenjäsenten, hoitohenkilökunnan sekä lähettävän tahon ajan ja stressin vähentyminen.	QALY, psykologisen intervention hinta, ryhmätoimintaan osallistumisen hinta, kuntosalin vuosimaksu, mindfulness ohjelman hinta, henkilökunnan keskipalkat, sairauslomakustannukset	9,10 (7,98–11,40) GBP
16. Minney 2013: National Specialist Family Service (Phoenix Futures) SROI Forecast.	NSFS Englannin Sheffieldissä auttaa rikokutumassa olevia päihdeperheitä toipumisessa ja vanhemmuudessa. Huom. ennakoiva SROI.	Paikallisen viranomaisen rahoitus (aikuis- ja perhesosiaalityö), vanhempien panos: omasta päihdeiden käytöstä luopuminen.	Päihdeiden käytön ja kuntoutustarpeen (resurssien) ja oikeudenkäyntikulujen väheneminen (julk. sektori). Elämänlaadun ja elinympäristön parantuminen.	Perheillä arvio päihdeiden käytön kustannuksista (100 £/päivä) sekä lapsen kasvattamisen kustannus = "arvo" ym. Viranomaisen säästöt mm. muun kuntoutuksen järjestämisestä.	3.95 (0.71–7.73)
17. Bradly ym. 2013 : SROI analysis of Double Impact citywide services in Nottingham for people recovering from alcohol/drug dependence	Double Impact (DI) -niminen päihde- ja alkoholihaitoista toipumista tukeva järjestö Nottinghamissa Iso-Britanniassa.	Henkilöstö (suurin), vastaanotot, tarvikkeet, vapaaehtoisten aika, rakennusten vuokrat, hallintokulut jne. Yhteensä 457 224 GBP.	Naiset: itsevarmuus toimintakyvyn suhteen, kontaktit lapsiin & kasvatus. Miehet: vältetty "sarjaretkahdus", elämänhallinta, aikaisen kuoleman välttäminen, integriteetti, vihanhallinta. Vapaaehtoiset: itsevarmuus, tiedot ja ryhmä- ym. taidot.	Lapsen kasvattamisen kustannukset (tutkimustieto), extra-elinvuosien arvo keskim. britin eläkesäästöistä, keskim. vapaa-aikaan käytetyt menot, työllistymisen tuomat lisätulot (vs. tuilla), sekä muita liittyen NHS:ään ja oikeuslaitokseen.	4.02 GBP (2,58–7,20) Lisäksi erilaisia oletusten vaihteluja joiden perusteella haitari 2,58:sta 7,2:een.

Vertaisarvioimattomat raportit, case-tutkimukset ym.					
Kirjoittajat, vuosi, otsikko (mahd. lyhennetty)	Intervention tyyppi	Mistä "investointi" koostuu? (panokset/kustannukset)	Mitä tuotoksia/hyötyjä otettu huomioon?	Hyötyjen rahamääristäminen perustuen...	SROI-luku/luvut
18. Social Ventures Australia 2013: Spinal Cord Injuries Australia's (SCIA) National Walk On Program Social Return on Investment Evaluative Analysis	Intensiivinen aktivointi- ja yhteisöpohjainen kuntoutusohjelma eri puolilla Australiaa. Selkäydinvammasta kärsivien toimintakyvyn ja itsenäisyyden lisääminen.	Osallistujat (O): maksut (1,04 MAUD), aika ja matkat. Perheet (P): aika. SCIA: "tappiot" operoinnista 277 t Eri rahoittajat: 87 000 Panokset yhteensä 1,245 milj. AUD.	O: lis. itsenäisyys, itsevarmuus, onnellisuus, toiveikkaus. Vähentynyt invataksien käyttö. P: lis. oma aika, väh. perheen kuormitus. SCIA: tavoitteet, lisärahoitus, profiloituminen. Julkisen sektorin säästöt. Lisäksi yliopistojen ym. kumppaneiden hyötyjä.	Useita suoria ja epäsuoria tekniikoita & eri proxyjä, suurimmat itsenäisyyden WTP, kantasoluhoido (tulevaisuuden uskon proxy) ja (tuloihin perustuva) perheiden saama ylimääräinen vapaa-aika.	5,0 AUD (4,38–5,28) Eri oletuksia tuplattu/ puolitettu, josta lukujen skaala. Myös luku ilman "in-kind" panoksia = 5,9

Tutkimusten tyypittelyä

Taulukossa 1 artikkelit on järjestetty ja numeroitu ilmestymisajankohdan ja sen mukaan, onko kyse tieteellisistä artikkeleista vai harmaan kirjallisuuden joukosta poimituista raporteista ynnä muista. Artikkeleihin ja raportteihin viitataan tässä osiossa järjestysnumeroilla (ilman pistettä). Järjestysnumeron mukainen viite ja artikkelin lyhennetty nimi on taulukon ensimmäisessä sarakkeessa. Tarkasteluun päätyneistä tieteellisistä artikkeleista 1–3 olivat ilmestyneet vuonna 2020. "Vanhin" tieteellinen artikkeli on vuodelta 2014 (11) ja vanhin raportti vuodelta 2013 (18) eli tähän katsaukseen valikoituneiden artikkelien aikahaarukka ovat vuodet 2013–2020.

Tuorein artikkeli (1) käsittelee päihdekuntoutusta kolmen muun tieteellisen artikkelin (4, 8, 10) ja raportin (14, 16, 17) tavoin. Muut toistuvat teemat olivat dementia (6, 9), oppimisvaikeudet (3, 7) ja mielenterveys (11, 12, 15). Shaw'n ym. artikkelissa (7) yhdistyvät toisaalta erilaiset oppimisvaikeudet kohderyhmän osalta, mutta toiminta on jotain sellaista, jota Suomen kontekstissa kutsuttaisiin ehkä sosiaalisiksi kuntoutukseksi. Elämäntaidot tarkoittavat tässä tapauksessa taitoja kuten ruoanlaitto ja perustarvikkeiden hankinta, julkisen liikenteen käyttö ja niin edelleen. Lopuista neljästä artikkelista ja raportista yksi (13) käsittelee hengityselinkuntoutusta ja yhdessä kyse on vaihtelevista (lasten) pitkäaikaisarvauksista ja mahdollisesti operaatioiden jälkeisestä kuntoutumisesta (5). Katsauksen vanhin raportti on Social Ventures Australian (SVA) tuottama SROI selkäydinvammojen kuntoutuksesta (18). Hutchinsonin ym. tuorein kontribuutio (2) on niukasti⁸ tämän katsauksen toiseksi uusin artikkeli. Kyseessä on SROI-analyysi vammautuneille henkilöille tehdyistä ajoneuvojen muokkauksista, joiden avulla henkilöt pääsevät jälleen käyttämään ajoneuvoa. Samat kirjoittajat ovat aiemmin tuottaneet sosiaali- ja terveysohjelmien SROI-arvioinneista tehdyn systemaattisen kirjallisuuskatsauksen (Hutchinson ym. 2019), johon valikoituneista artikkeleista kolme (9–11) valikoitui myös tähän katsaukseen.

⁸Hutchinsonin ym. artikkeli on hyväksytty 13. tammikuuta 2020; Fuertes-Fuertesin ym. 12. joulukuuta 2019.

Kaksi päihdekuntoutusta käsittelevää artikkelia koskivat alkoholivieroitusta Thaimaassa (4, 8), jossa kulutetaan WHO:n tilastojen mukaan ASEAN maista eniten alkoholia (4). Muut pähteitä koskevat SROI-arvioinnit (eivät keskittyneet erikseen alkoholivieroitukseen, vaikka myös käsittelevät sitä) oli tehty Espanjassa (1) ja Iso-Britanniassa (10, 14, 16, 17), josta oli peräisin kaikkiaan 9/18 katsaukseen valikoituneesta artikkeleista ja raporteista (mainittujen lisäksi 6, 7, 9, 11, 13). Espanjasta oli myös toinen erityisopetusta koskenut artikkeli (3). Muut tutkimukset olivat peräisin Irlannista (15), Australiasta (2, 18) ja Italiasta (5). Ainoa Suomesta sisällyttämämme SROI on TI:n pro gradussa tehty arviointi (12).

TI:n opinnäytettään varten tekemään katsauksen valikoituneista tieteellisistä artikkeleista yksi jätettiin pois tämän katsauksen tuloksista. Bakerin ym. (2019) artikkelissa *Evaluating societal outcomes of orthognathic surgery: an innovative application of the Social Return on Investment methodology to patients after orthognathic treatment* arvioitiin SROI:n avulla luustoperäisten purentavirheiden leikkaushoitoa. Tutkimus voitaisiin yhä sisällyttää tähän katsaukseen, mutta tuolloin (vuonna 2019) kyseisessä arvioinnissa ei ollut läpikäyty kaikkia SROI-prosessin vaiheita, vaan vasta sidosryhmien kartoitus sekä tulosuuttajien valinta, joiden avulla artikkelissa muodostettiin ns. muutosteoriat. Tämän katsauksen yhteydessä tilanne Bakerin ym. tutkimuksen suhteen tarkastettiin eikä kyseisestä tutkimuksesta ole ilmestynyt SROI-raporttia, jossa kaikki arvioinnin vaiheet olisi käyty läpi.

Bakerin ym. (2019) artikkeli kuitenkin ”korvattiin” toisella artikkelilla (5), joka oli jätetty pois TI:n katsauksesta siksi, ettei TI itse tulkinut toimintaa kuntoutukseksi. Kyseessä onkin rajatapaus. Italian Ronald Mc Donald -talojen (RMDHC) toiminnasta tehty SROI-arviointi ei sisällä kuin yhden *rehabilitation* -sanan, mutta toisaalta sana ei esiinny kertaakaan Arvidsonin ym. aiempaan sekä myös tähän katsaukseen valikoituneessa artikkelissa (11). Sisällöllisesti molemmissa arvioitava toiminta kuitenkin vähintään tukee kuntoutumista: Arvidsonin ym. tapauksessa synnytysmasennuksesta toipumista ja Belluccin ym. tapauksessa sitä, että alueen sairaalat (sekä esimerkiksi aivokuntoutusyksikkö) voivat ohjata toipilaita RMDHC-taloihin.

Tähän katsaukseen valikoidut dementiaa käsittelevät tutkimukset (6, 9) tekevät myös Boscon ym. (2019) artikkelista rajatapauksen (jollaisena se on esillä jo TI:n opinnäytteen liitteissä). Boscon ym. (mt.) artikkelissa käsitellään myös dementiaa, mutta erona sekä Jonesin ym. (6) että Willisin ym. (9) artikkeleihin on, että niissä intervention kohderyhmän on määritelty sairastavan vähintään lievää dementiaa, kun taas ensin mainitussa kohderyhmään kuuluu myös niitä hoivakotien asukkaita, joilla dementiaa ei ole diagnosoitu. Hieman eri kohderyhmästä saattaisi johtua myös Boscon ym. (sama) tutkimuksen matalampi SROI-luku (1,20 ja pienimmillään 1,02) verrattuna Jonesin (6) saamiin lukuihin (3.20–6.62), joiden arvosta hyvin suuri osa selittyy dementiaan liittyvän elämänlaadun (DEMqoL-mittari) parantumisella. Kuitenkin tutkimuksissa on myös käytetty eri arvottamisstrategiaa: Bosco ym. (2019) arvottavat ”klassisella” SROI-tyylillä erilaisia yksittäisiä vaikutuksia (verraten niitä esim. erilaisten terapioiden hintoihin); Jones ym. (6) hyödyntävät elämänlaadun suhteen HACT Social Value proxy-pankkia. Willisin ym. (9) SROI-luvut ovat lähempänä Boscon ym. lukuja, mutta heidän arvottamisstrategiassaan hyödynnettiin sekä erilaisia terveydenhuollon kustannuksia että HACT proxy-pankkia. Todettakoon vielä, että Willisin ym. (9) artikkelin perusteella kolmen dementiaryhmän panokset jäävät jokseenkin epäselväksi, mutta samasta hankkeesta on aiemmin julkaistu raportti (Willis ym. 2015), jossa panokset on eritelty tarkemmin.

HACT Social Value Bank on arvottamisen apuna mainittujen artikkeleiden lisäksi myös kahdessa raportissa (13, 14). Social Value UK:n ylläpitämä Global Value Exchange -tietokanta puolestaan oli käytössä kahdessa artikkelissa (7, 9). Hinta tai kustannus per laatupainotettu elinvuosi, *cost/QALY*, oli käytössä ainakin neljän tutkimuksen hyötyjen arvottamisessa (1, 13, 15 & 16, viimeisestä ei mainintaa taulukossa). Myös Tanaree ym. (4) keskustelevat QALY:ista, mutta eivät ainakaan suoraan hyödynnä niitä. Muissa artikkeleissa ja raporteissa käytetyt proxyt ovat kulloisenkin tarpeen mukaisia ja perustuvat muun muassa terveydenhuollon yksikkökustannuksiin tai erilaisten kurssien hintoi-

hin. Harrisonin ym. tutkimuksessa (14) yhdessä tutkitusta neljästä yhteisöstä hyötyjä arvotettiin *contingent valuation* eli CV-menetelmällä (ks. Mäntymaa 1993). Tuon CV-kyselyn tuloksia ei kuitenkaan yleistetty koskemaan muita tutkittavia yhteisöjä vaan niiden arvioinnissa hyödynnettiin HACT proxy-pankkia.

SROI-suhdelukujen nimittäjinä eli hankkeisiin investoituina panoksina artikkeleissa esiintyi pääasiassa hankkeiden saama rahoitus. Englannin Big Lottery Fund (Veikkauksen tai STEAn eräänlainen vastine) rahoitti ainakin kahta hanketta (7, 11). Useissa raporteissa vapaaehtoisten käyttämä (työ)aika laskettiin panokseksi (5, 8, 9, 11, 17) ja vielä useammassa jonkin sidosryhmän työaika ylipäänsä, mutta näiden arvottaminen vaihteli siten, että ainakaan vapaaehtoistyötä ei kaikissa tapauksissa päädytty ottamaan huomioon kustannuksena vaan pikemminkin hyötynä (samaistettiin palkkatyöhön, ts. ei kustannusta tekijälle, mutta hyöty projektille tai hyöty ammattitaidon karttumisena tekijälle). Useissa tapauksissa investointi jaettiin suoriin ja epäsuoriin panoksiin, joista saatettiin käyttää hieman eri nimityksiä (direct vs. indirect, in-kind vs. cash). Panoksien vertaaminen keskenään ei ole mielekäästä, sillä katsauksessa käsiteltiin hyvin eri kokoisia ja laatuja hankkeita, joista osassa oli esimerkiksi useampi eri interventio.

SROI-suhdeluvut vaihtelivat herkkyysanalyysien tai eri sidosryhmien kohdalle laskettujen lukujen seurauksena välillä 1,02–135,00. Korkein luku on ajoneuvojen muokkauksia koskeneen (2) artikkelin maksimi-arvo, joka on laskettu pelkän rahoittajan näkökulmasta. Samassa artikkelissa rahoittajan ja asiakkaan yhteisinvestoinnin SROI:n maksimi-arvo 17,32 olisi toiseksi korkein katsauksen SROI-luvuista Merritin ym. (13) saaman maksimiluvun 23,70 jälkeen. Matalin SROI-luku on myös peräisin osasta korkeampaa lukua: kyseessä on uusimman artikkelin (1) matalin arvio, joka perustuu pelkkien aineettomien hyötyjen arvottamiseen. Aidosti matalin SROI-luku on Ilomäen case-tutkimuksessa (12) saatu 1,04, joka toisaalta koskee vain yhtä vuotta ja saattaa kasvaa kynnysanalyysin perusteella helposti suuremmaksi. Pisimmälle ulottuva vaikutus on Arvidsonin (11) artikkelissa, jossa korkein SROI-luku (6,50) katsotaan saavutettavaksi 30 vuoden aikajänteellä. On siten vähintään hankkeiden (ja arviointien) eri pituisen keston takia syytä toistaa se useissa SROI-aiheisissa teksteissä esiintyvä toteamus, ettei interventioiden SROI-lukuja pääsääntöisesti voi verrata keskenään.

Johtopäätökset ja pohdinta

Kuten aiemmissa SROI-aiheisissa katsauksissa (Krlev ym. 2013; Banke-Thomas ym. 2015; Hutchinson ym. 2019) on tuotu esiin, valtaosa SROI-arvioinneista on julkaistu erilaisina raporteina tai organisaatioiden sisäisinä selvityksinä. Kuitenkin SROI-menetelmään kohdistuva tieteellinen kiinnostus on ollut ainakin 2010-luvulla kohtalaista, mistä kertovat tieteellisistä tietokannoista saadut melko isot hakutulospäämäärät pelkälle SROI tai Social Return on Investment -hakutermeille. (Näin voidaan todeta siitä huolimatta, että SROI lyhenteenä viittaa hakutuloksissa myös moniin muihin asioihin.)

Vertaisarvioituista SROI-artikkeleista melko suuri osa käsittelee SROI-menetelmää enemmänkin meta-tasolla. Esimerkiksi *Evaluation and Program Planning* -lehden SROI-teemanumerossa (64.) vuonna 2017 käsiteltiin SROI:hin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja legitimaatiodynamiikkaa (Cooney 2017), SROI:ta tuloperusteisten rahoitussopimusten yhteydessä (Fischer ja Richter 2017) ja verrattiin SROI:ta ja kustannus-hyötyanalyysiä (Cordes 2017). Lisäksi yksi SROI-oppaan pääkirjoittajista, Jeremy Nicholls, tekee samassa numerossa lyhyen katsauksen SROI:n kehitysprosessiin ja tulevaisuudennäkymiin (Nicholls 2017). Myös suomenkielisen SROI-oppaan kirjoittanut Juha Klemelä on osallistunut kansainväliseen tieteelliseen SROI-keskusteluun (Klemelä 2016 B). Varsinaisia, SROI-menetelmällä toteutettuja taloudellisia arvioiteja on tieteellisesti vertaisarvioituissa lehdissä julkaistu suhteellisen vähän. Käytännössä Social Value UK:n tarjoama akkreditointi onkin yleisempi ”vertaisarvioinnin” muoto.

Periaatteessa myös Kuntoutussäätiössä tehdyt SROI-arvioinnit olisi voitu sisällyttää tähän katsaukseen. Niistä osa on kuitenkin sisäisiä raporteja, joita ei ole virallisesti julkaistu. Lisäksi suomenkieliset raportit eivät aidosti osu hakukriteereihin (englanniksi kirjoitettu) eikä niitä luonnollisesti ole akkreditoitu (tällainen toiminto on tarjolla vain englanniksi). Sama kriteeri sulki myös mahdolliset muiden tahojen Suomessa tekemät SROI-arvioinnit tämän katsauksen ulkopuolelle⁹.

Kun kirjallisuushauissa hakutermiin lisättiin SROI:n lisäksi *kuntoutus* tai *rehabilitation* -sana, vähenivät hakutulokset merkittävästi. Osa kadosta voi johtua siitä, että Suomessa *kuntoutus* on sanana laajemmassa käytössä kuin sen englanninkielinen vastine (ks. Järvikoski 2013). Tämä ei kuitenkaan luultavasti aiheuta suurta eroa hakutuloksissa. Kuntoutuksen taloudellisista arvioinneista tehdyssä katsauksessa (Howard-Wilsher ym. 2016) tarkasteltiin peräti 64:ää systemaattista katsausta, joista useissa tarkasteltiin kymmeniä kuntoutus-aiheisia RCT-tutkimuksia. Toki mainittuun katsaukseen sisältyneet katsaukset käsittivät useita taloudellisen evaluaation menetelmiä (KVA, KHA jne.) – mutta ei SROI:ta. On mahdollista, että mikäli kuntoutuksen taloudellista arviointia nimenomaan SROI-menetelmällä haluttaisiin edistää, tulisi esimerkiksi tutkimusasetelmiin kiinnittää huomiota interventioita suunniteltaessa.

Tutkimusasetelmiin ei tässä katsauksessa kiinnitetty huomiota omana kategorianaan, koska tarkoitus oli ennemminkin selvittää kuntoutus -aiheisen SROI-arviointitutkimuksen laajuus (scope). Osassa artikkeleita ja raporteja tutkimusasetelmaan oli panostettu enemmän kuin toisissa. Esimerkiksi Merritin ym. (2016) raportissa tehtiin ensin kustannus-hyöty- ja kustannus-utiliteetti -analyysi ja samasta aiheesta SROI-analyysi. Saavutetut hyödyt koostuivat sekä terveydenhuollon (National Health Service, NHS) säästöistä, jotka selvitettiin ryhmäläisiltä kuukausittaisten puhelinsoittojen yhteydessä (lääkärikäynnit jne.), että elämänlaadussa saadusta kustannusvaikuttavuudesta (hinta/QALY). Kyseisessä, hengityselinsairauksien kuntoutusta koskeneessa raportissa, ei verrattu interventiota ei-tehdistään -tilanteeseen vaan aiempaan *Breathe Easy* -ryhmään, jota interventiossa muokattiin.

⁹Juha Klemelä on listannut verkkosivuilleen myös muiden tekemiä suomalaisia SROI-raportteja <https://sroimenetelma.wordpress.com/julkaisut/>

Valtaosassa tarkastelluista artikkeleista ei ollut vertailuasetelmaa vaikuttavuuden osoittamiseksi, mutta vaikuttavuutta vähentävien tekijöiden (turha panostus, muun toimijan ansiot, vaimeneminen) läpikäymisen yhteydessä ai-
hettä saatettiin käsitellä. Yleensä verrokkeina käytettiin esimerkiksi erilaisia väestön keskiarvoja. Solórzano-García ym. (2019) nostavat yhden tämän katsauksen raporteista (SVA 2013) hyväksi esimerkiksi siitä, millainen ensimmäinen askel ns. filteri- eli suodatinmuuttujien (filter coefficients) laskemisessa olisi hyvä ottaa. Suodatinmuuttujilla tarkoitetaan hankkeen aidon vaikutuksen erottamista muista tekijöistä. Raportissa (sama) kunkin vaikuttavuutta vähentävän tekijän osuutta vaihdellaan viisiportaisella skaalalla ja tarkastellaan muunnosten vaikutusta lopputulokseen (SROI-lukuun).

Belluccin ym. (2019) voidaan tulkita pitävän ”rennompaa” otetta vaikuttavuuden todistamisen suhteen jopa SROI:n etuna perinteisiin arviointimenetelmiin nähden. SROI tuottaa kustannustehokkaammin hyödyllistä informaatiota kuin perinteiset vaikuttavuusarviointit:

“Traditional impact evaluations use statistical methods, such as randomised controlled trial or difference in difference, to select a counterfactual and determine the impact on certain beneficiaries. Depending on the cases being evaluated, these methodologies often require more interviews and more time devoted to data analysis, which results in higher costs than SROI analyses.” (Mts. 70)

Tämä on sikäli huomionarvoinen näkemys, että perinteisesti terveyden edistäminen on perustunut lääketieteen nojaavaan vaikuttavuustutkimukseen, jossa RCT on ”kultainen standardi” (Ståhl 2017). *Difference in difference* eli differenssimalli on etenkin ekonometrisessä analyysissä ja evaluaatiotutkimuksessa käytetty menetelmä, jossa kausaalivaikutus pyritään todistamaan kahden, vain intervention osalta toisistaan eroavan ryhmän lopputulemista. Bellucci ym. siis katsovat, ettei SROI:ta ylipäänsä koske vaatimus vaikuttavuuden todentamisesta ”perinteisessä” mielessä. Tämä voi olla yksi syy siihen, miksi SROI ei ole vakiintunut muiden taloudellisen arvioinnin menetelmien rinnalle.

Differenssimalli tai D in D -metodi itse asiassa mainitaan myös englanninkielisessä SROI-oppaassa (Nicholls ym. 2012). Mutta Fujiwara (2015, 12) huomauttaa, että opas ei silti täytä teknisiä kriteerejä eikä esimerkiksi keskustele differenssimallin oletuksista. Differenssimallien hyödyntäminen voisi Fujiwaran (sama.) mukaan kuitenkin olla hyvin hedelmällinen suunta SROI-tutkimuksille. Tämä vaatii kuitenkin teknistä osaamista, jota ainakaan harvalla kolmannen sektorin organisaatiolla on käytössään. Joka tapauksessa erilaisten mielekkäiden vertailuryhmien etsiminen ja käyttäminen pelkän kontrafaktuaalisen päättelyn (tai kontrafaktuaalin muodostamisen laadullisten haastatteluaineistojen perusteella, kuten SROI-oppaassa ensisijaisesti ohjeistetaan) sijaan saattaisi nostaa SROI-arviointien laatua.

Emme tässä työselosteessa tee varsinaista artikkelien laadunarviointia. Kolmen tässä katsauksessa käsitellyn artikkelin (Arvidson ym. 2013; Bradly ym. 2013; SVA 2013) suhteen sellaista ovat tehneet Banke-Thomas ym. (2015). SROI-arviointien laadunarviointia edistääksemme olemme kuitenkin suomentaneet Krlevin ym. (2013) SROI-arviointien laatukriteerit, joita myös Banke-Thomas ym. (sama) hyödyntävät.

Taulukko 3: SROI-arviointien laatuksiteerit Banke-Thomasia ym. (2015) mukaillen

#	Ulottuvuus	Kriteeri	Kuvaus
I	Läpinäkyvyys: miksi SROI tehty?	1	Konteksti/keskustelu kuvattu?
II	Analyyysin dokumentaatio	2	Analyyysi dokumentoitu riittävän hyvin?
		3	Vaikutuskartta esitetty?
III	Tutkimusasetelma (arvio 'turhasta panostuksesta')	4	Hyödynnetty vertailuryhmää/-asetelmaa?
		5	ennen-jälkeen -seuranta-asetelma?
IV	Analyyysin tarkkuus	6	Indikaattorit valideja ja kattavia?
		7	korvikemuuttajat valideja ja kattavia?
		8	sosiaaliset vaikutukset huomioitu (laadullisesti)?
		9	sosiaaliset vaikutukset huomioitu (määrällisesti)?
V	Tulosten reflektointi?	10	tutkimuksen rajoituksista keskusteltu?
		11	SROI-lukua tulkittu?
		12	Herkkyysanalyysi tehty?

Banke-Thomas ym. (2015) kuitenkin korostavat, että arviointia tulisi viedä pidemmälle ja edistää yleisesti hyväksytyjen, taloudellisen arvioinnin laatuksiteerien (CHEERS) kaltaisia SROI-arvioinnin laatuksiteerejä. Kirjoittajat (mt.) katsovat, ettei SROI-arviointien laatu ole niinkään ajasta (menetelmän kehityksestä) kuin arvioitsijasta riippuvaista, sillä arviointien laatu ei katsauksessa (mt.) parantunut vanhemmista uudempiin arviointeihin.

SROI-menetelmän ja -suhdeluvun haasteita

SROI-menetelmästä tuli tämän vuosituhannen ensimmäisellä kymmenellä suosittu arviointityökalu kolmannen sektorin järjestöjen arvioinnissa. Englannissa järjestöille tarjottiin rahoitusta SROI-arviointien tekemiseen, jotta nämä pystyivät valmistautumaan muuttuviin rahoitusperusteisiin. Jo SROI:n varhaisessa vaiheessa huomattiin useita käytännön soveltamiseen liittyviä haasteita. (Millar ja Hall 2012.) Arvidson ym. (2013) nostavat esille muun muassa vaikeudet sosiaalisen arvon rahallisessa mittaamisessa, konsistenssin puutteen ja hyvin vaihtelevan laadun siinä, miten eri organisaatiot SROI-menetelmää hyödyntävät.

Hall ja Millo (2018) kuvaavat, kuinka Iso-Britannian hallitus vuonna 2008 otti tavoitteekseen tehdä SROI:sta kolmannen sektorin arvioinnin standardin, vaikka muita, samojen kehittäjien (The New Economics Foundation) ja pidemmän historian omaavia mittareita (esim. LM3, *local multiplier*) olisi ollut tarjolla. Syyksi kirjoittajat arvioivat SROI:n viestinnällisen potentiaalin, jonka tärkeä osa on SROI-luku, jota voidaan luonnehtia Hallin ja Millon (2018) sanoin sekä SROI-menetelmän suurimmaksi houkuttelekseksi että sudenkuopaksi.

Fujiwara (2016, 11) huomauttaa, että verrattuna kustannus-hyötyanalyysiin, jossa on selkeä sääntö nettohyödyn laskemiselle, SROI-suhdeluku tarjoaa mahdollisuuden tuloksen ”manipulointiin”. Kustannus-hyötyanalyysissä käytössä oleva sääntö on yksinkertainen:

nettohyöty = positiiviset vaikutukset – negatiiviset vaikutukset – kustannukset.

SROI-luvun suhteen negatiivisten vaikutusten vähentäminen ei ole triviaalia, sillä jos ne sisällytetään yhtälön osoittajaan, on se, samoin kuin SROI-luku, selvästi suurempi, kuin jos negatiiviset vaikutukset lisättäisiin kustannuksiin (nimittäjään). Emme käy tässä vaikutusta läpi esimerkin avulla (Fujiwara, mts., tarjoaa asiasta kiinnostuneille esimerkin, jossa laskentatapa tuplaa SROI-luvun). SROI-oppaat esimerkiksi ohjeistavat ensin mainittuun tapaan. Olennaista on, että SROI-laskentaa tekevä on tietoinen tämän seikan olemassaolosta sekä avoin ja rehellinen sen käytöstä.

Mutta kysymys ei suinkaan liity vain ”kirjanpitokikkojen” hyödyntämisen mahdollisuuteen. Tämän katsauksen erityinen kiinnostuksen kohde, eli se, millaisia proxyjä eri arvioinneissa käytetään, vaikuttaa merkittävästi SROI-lukuun. SROI-periaatteet ohjeistavat proxyjen arvottamisesta vain, että sidosryhmien hyötyjä tulisi arvottaa niitten avulla, ja että proxyjä tulisi käyttää ”*in order to (...) give a voice to those excluded from markets but who are affected by activities*”. SROI-oppaissa ei kuitenkaan ole selkeää ohjeistusta esimerkiksi siitä, mitä arvottamismenetelmää milloinkin tulisi käyttää tai kuinka vaikuttavuutta vähentäviä tekijöitä tulisi mitata. Esimerkiksi Gibbon ja Dey (2011 sit. Arvidson ym. 2013) kommentoivat mahdollisuutta, että SROI:ssa sijoittajavetoinen näkemys arvioinnista ja yhteiskunnallisten yritysten ja yhteisöjen näkemykset laajemmasta yhteiskuntavastuusta saattavat ajautua konfliktiin. Tällaisen konfliktin olemassaolosta emme osaa sanoa, mutta käytännön kannalta olennainen lienee Banke-Thomasin ym. (2015) nostama huomio siitä, että proxyjen suhteen useampi tiedonlähde ja eräänlainen ”triangulaatio” voi tehdä arvioinnista luotettavampaa. Tämä tarkoittaa sitä, että eri lähteistä saatuja tietoja on hyvä verrata keskenään ja korvikemuuttujien realistisuutta arvioida myös jälkikäteen.

SROI-menetelmää käsitelleessä kappaleessa esiteltiin SROI-periaatteet, joilla on yhteys hyvän kirjanpitotavan periaatteisiin. Myös Fujiwara (2016, 7) näkee SROI-periaatteiden yhteyden kirjanpidon etiikkaan, mutta kritisoi sitä, että tällaisia periaatteita käytetään ilman selkeää normatiivista pohjaa, jollainen taloustieteen piirissä kehitetyillä arviointimenetelmillä (kuten KHA:llä) on. SROI:n vahvuus – arvioinnin kohteiden osallistaminen – saattaa siis jossain mielessä olla myös sen heikkous, sillä ilman yhteistä ”arkikäsitteen” ylittävää teoriaa siitä, mikä on hyvää ja arvokasta, ei esimerkiksi kahden eri projektin SROI-lukuja voi verrata toisiinsa (mts. 8).

SROI-lukujen vertailtavuus tai sen puute on nostettu esiin useissa muissakin artikkeleissa (esim. SVA 2013; Krlev ym. 2014; Banke-Thomas ym. 2015, ja niin edelleen). Suhdelukujen vertailukelpoisuus katsotaan joskus myös KHA:n SROI:sta erottavaksi käytännön ominaisuudeksi (esim. Arvidson ym. 2013). Toisaalta se, ettei SROI-lukuja tulisi verrata, ohjeistetaan jo ensimmäisessä SROI-oppaassa (Nicholls ym. 2009), ”vertailukelvottomuutta” voidaan siten pitää SROI:n ominaisuutena. SROI on tässä mielessä arvioiden enemmän viestintätyökalu, kuin varsinainen arviointimenetelmä. Toisaalta myös hyvin yleinen kustannus-hyötyanalyysin oppikirja (Boardman ym. 2014) suosittelee, ettei kustannus-hyötysuhteita (benefit-cost ratios) verrattaisi toisiinsa erilaisten politiikkavalintojen arvottamisessa, vaan päätös tulisi tehdä eri hankkeiden tuottamiin *nettohyötyihin* perustuen (mts. 33–34).

Lisäksi esimerkiksi Tanaree ym. (2019, 11) toteavat, että heidän saamansa SROI-luvut (1,3–2,4 THB) ovat matalia verrattuna alkoholi-interventioista tehtyihin aiempiin kustannus-hyötyanalyysihin – sekä toisaalta myös aiempiin SROI-analyysihin. Tanareen ym. (sama) artikkeli on itsessään melko laadukas – ainoa Monte Carlo -simulointia herkkyyksianalyyseissä soveltanut tämän katsauksen artikkeli, ja julkaistu PLOS ONE -lehdessä. Tästä ei kuitenkaan tule päätellä, että matalampi SROI-luku aina liittyy artikkelin laatuun ja arvioinnin realistisuuteen, kuten niin sanottu

(Peter) Rossin laki (sit. Svistak ja Pritchard 2014) ehkä antaisi ymmärtää. Vapaasti suomennettuna tuo ”arvioinnin teräksinen laki” sanoo, että ”mitä paremmin hankkeen vaikutukset on arvioitu, sitä todennäköisemmin sen tuottama nettohyöty on nolla” (mts. 20). Väitteelle on jonkin verran empiiristä näyttöä (sama). SROI:n kielellä edellä todettu tarkoittaisi, että realistisimmat SROI-luvut ovat 1,0:n tuntumassa. Tällaisissa tilanteissa tämän katsauksen osalta vähälle huomiolle jätetty *diskonttaus*¹⁰ ja diskonttokoron valinta muuttuvat olennaisemmiksi.

Yhteenveto

Tässä työselosteessa on tehty kirjallisuuskatsaus SROI-menetelmällä toteutettuihin kuntoutusinterventioiden arviointeihin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka paljon ja minkälaisiin kuntoutusinterventioihin SROI-menetelmää on hyödynnetty. Muu kuin lääkinällinen kuntoutus ja päihdekuntoutus eli esimerkiksi sosiaalinen ja vankeinhoitoon liittyvä kuntoutus on jätetty katsauksen ulkopuolelle.

Koska SROI-aiheisesta kirjallisuudesta hyvin suuri osa on ns. harmaata kirjallisuutta, valitsimme katsauksen menetelmäksi niin sanotun scoping katsauksen, joka on yksi kuvailevien kirjallisuuskatsausten alalaji. Kirjallisuushaut tehtiin Web of Science ja Scopus -tietokantoihin. Sen lisäksi Google Scholar -palvelua sekä spesifisti SROI-arviointeja sisältävää Social Value UK:n ylläpitämää Report databasea hyödynnettiin hauissa harmaan kirjallisuuden osalta.

Kirjallisuushakujen tuottamista tuloksista mukaanotto- ja poissulkukriteerien avulla lopulliseen katsaukseen rajautui yksitoista vertaisarvioitua tieteellistä artikkelia ja seitsemän raporttia tai muuta tapaustutkimusta, yhteensä siten 18 SROI-arviointia.

Puolet katsaukseen valikoituneista artikkeleista ja raporteista oli peräisin Iso-Britanniasta, jossa SROI-menetelmän käyttö on edennyt pisimmälle, mutta enemmän kuin yksi artikkeli oli peräisin myös Espanjasta ja Australiasta. Yhteensä seitsemän artikkelia tai raporttia käsitteli päihdekuntoutusta. Useampi artikkeli käsitteli myös mielenterveyttä ja oppimisvaikeuksia. Muita esiintyneitä kuntoutusmuotoja olivat esimerkiksi selkäydinkuntoutus, ajoneuvojen muokkaukset sekä hengityselinsairauksiin liittyvä kuntoutus. Eri interventioista saadut SROI-luvut vaihtelivat välillä 1,02–135,00 mikä vahvistaa käsitystä siitä, ettei eri SROI-arviointien tuottamia suhdelukuja yleensä ole mielekäästä verrata.

Mainittu seikka on myös haaste sikäli, että ollakseen varteenotettava arviointimenetelmä, SROI:n tulisi tuottaa vertailukelpoista tietoa päätöksenteon tueksi. SROI-menetelmään liittyy myös muita teoreettisia haasteita, joiden suhteen on otettu edistysaskeleita, mutta SROI ei ainakaan toistaiseksi näytä vakiintuneen taloudellisten arviointimenetelmien rinnalle, vaikka myös niitä koskevat osin samat haasteet kuin SROI:ta.

¹⁰Diskonttauksessa vasta tulevaisuudessa realisoituvat hyödyt 'vähennetään' (*discount*) nykyarvoonsa. Nykyarvo selvitetään jakamalla hyötyjen summa $(1 + r)$:llä, missä r on valittu korko (esimerkiksi NICE:n yleinen diskonttokorko on 3,5 %). Nimittäjä $(1 + r)$ korotetaan vuosien määrän mukaiseen potenssiin.

$$\text{Nettonykyarvo} = \frac{\text{hyödyt}}{(1+r)^n}$$

Ensimmäisenä vuonna (vuosi 0) hyöty jaetaan siten 1:llä ja seuraavana vuonna $1 + r$:llä. Koron ollessa positiivinen, on hyötyjen nykyarvo aina pienempi kuin ilman diskonttausta.

Lähteet

Arvidson M, Battye F, Salisbury D (2014) The social return on investment in community befriending. *International Journal of Public Sector Management*, 27(3), 225–240. <https://doi.org/10.1108/IJPSM-03-2013-0045>

Arvidson M, Lyon F, McKay S, Moro, D (2013) Valuing the Social? The Nature and Controversies of Measuring Social Return on Investment (SROI). *Voluntary Sector Review*, 4, 3–18. <https://doi.org/10.1332/204080513X661554>

Baas J, Schotten M, Plume A, Côté G, Karimi R (2020) Scopus as a curated, high-quality bibliometric data source for academic research in quantitative science studies. *Quantitative Science Studies*, 1(1), 377–386. https://doi.org/10.1162/qss_a_00019

Baker C, Courtney P, Knevil, G (2019) Evaluating societal outcomes of orthognathic surgery: An innovative application of the Social Return on Investment methodology to patients after orthognathic treatment. *The British Journal of Oral & Maxillofacial Surgery*, 57(2), 145–150. <https://doi.org/10.1016/j.bjoms.2018.12.011>

Banke-Thomas AO, Madaj B, Charles A, van den Broek N (2015) Social Return on Investment (SROI) methodology to account for value for money of public health interventions: A systematic review. *BMC Public Health*, 15. <https://doi.org/10.1186/s12889-015-1935-7>

Bellucci M, Nitti C, Franchi S, Testi E, Bagnoli L (2019) Accounting for social return on investment (SROI): The costs and benefits of family-centred care by the Ronald McDonald House Charities. *Social Enterprise Journal*, 15(1), 46–75. <https://doi.org/10.1108/SEJ-05-2018-0044>

Boardman A, Greenberg D, Vining A, Weimer D (2014) *Cost-Benefit Analysis. Concepts and Practice*. Fourth Edition. Pearson Education Limited.

Bosco A, Schneider J, Broome E (2019) The social value of the arts for care home residents in England: A Social Return on Investment (SROI) analysis of the Imagine Arts programme. *Maturitas*, 124, 15–24. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2019.02.005>

Bradly J, Butler W, Leathem K (2013) *A Social Return on Investment (SROI) Analysis of Double Impact Citywide Services in Nottingham for People Recovering from Alcohol/Drug Dependence*, Lodestar, Nottingham.

Consolidated Health Economic Evaluation Reporting Standards (CHEERS) Statement | The EQUATOR Network. (2020). Noudettu 20. joulukuuta 2020, osoitteesta <https://www.equator-network.org/reporting-guidelines/cheers/>

Cordes JJ (2017) Using cost-benefit analysis and social return on investment to evaluate the impact of social enterprise: Promises, implementation, and limitations. *Evaluation and Program Planning*, 64, 98–104. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2016.11.008>

Emerson J, Twersky F (toim.) (1996) *New Social Entrepreneurs. The Success, Challenge and Lessons of Non-Profit Enterprise Creation*. The Roberts Foundation, San Fransisco, California.

Fischer RL, Richter FGC (2017) SROI in the pay for success context: Are they at odds? *Evaluation and Program Planning*, 64, 105–109. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2016.11.012>

Folger J (2019) What factors go into calculating social return on investment (SROI)? Investopedia. Noudettu 28. loka-kuuta 2019, osoitteesta <https://www.investopedia.com/ask/answers/070314/what-factors-go-calculating-social-return-investment-sroi.asp>

- Fuertes-Fuertes I, Cabedo JD, Jimeno-García I (2020) Capturing the Invisible Wealth in Nonprofits to Overcome Myopic Perceptions. *Sustainability*, 12(1), 48. <https://doi.org/10.3390/su12010048>
- Fujiwara D (2015) The Seven Principle Problems of SROI. *Social Value UK*. Noudettu 10. joulukuuta 2020, osoitteesta http://www.socialvalueuk.org/app/uploads/2016/03/The%20Seven%20Principle%20Problems%20with%20SROI_Daniel%20Fujiwara.pdf
- Gardner C, Dermody A, Browne R, Timulak L (2015) Responding to Self-Harm - An Evaluation of the Self-Harm Intervention Programme (SHIP). HSE, Waterford. Noudettu 10. joulukuuta 2020, osoitteesta <https://www.hse.ie/eng/services/list/4/mental-health-services/national-counselling-service/selfharmreport.pdf>
- Gargani J (2017) The leap from ROI to SROI: Farther than expected? *Evaluation and Program Planning*, 64, 116–126. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2017.01.005>
- Hall M, Millo Y (2018) Choosing an Accounting Method to Explain Public Policy: Social Return on Investment and UK Non-profit Sector Policy, *European Accounting Review*, 27:2, 339-361, DOI: 10.1080/09638180.2016.1261721
- Harrison R, Cochrane M, Pendlebury M, Noonan R, Eckley L, Sumnall H, Timpson H (2017) Evaluation of four recovery communities across England: Final report for the Give it Up project. Noudettu 10. joulukuuta 2020, osoitteesta <http://www.socialvalueuk.org/report/evaluation-of-four-recovery-communities-across-england-interim-report-summary/>
- Howard-Wilsher S, Irvine L, Fan H, Shakespeare T, Suhrcke M, Horton S, Poland F, Hooper L, Song F (2016). Systematic overview of economic evaluations of health-related rehabilitation. *Disability and Health Journal*, 9(1), 11–25. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2015.08.009>
- Hutchinson C, Berndt A, Cleland J, Gilbert-Hunt S, George S, Ratcliffe J (2020) Using social return on investment analysis to calculate the social impact of modified vehicles for people with disability. *Australian Occupational Therapy Journal*. <https://doi.org/10.1111/1440-1630.12648>
- Hutchinson CL, Berndt A, Forsythe D, Gilbert-Hunt S, George S, Ratcliffe J (2019) Valuing the impact of health and social care programs using social return on investment analysis: How have academics advanced the methodology? A systematic review. *BMJ Open*, 9(8), e029789. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-029789>
- Iafrafi S (2015) The investment and regenerative value of addiction treatment. *Drugs and Alcohol Today*, 15(1), 12–20. <https://doi.org/10.1108/DAT-10-2014-0037>
- Ilomäki T (2019) Social Return on Investment in the Context of Rehabilitation. Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto. <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/21827>
- Jirarattanasopha V, Witvorapong N, Hanvoravongchai P (2018) Social return on investment for community-based alcohol consumption control program during Buddhist Lent. *Journal of Health Research*, 32(6), 398–407. <https://doi.org/10.1108/JHR-11-2018-080>
- Jones C, Windle G, Edwards RT (2018) Dementia and Imagination: A Social Return on Investment Analysis Framework for Art Activities for People Living With Dementia. *The Gerontologist*, gny147–gny147. <https://doi.org/10.1093/geront/gny147>
- Järvikoski A (2013) Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2013:43. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki.

- Klemelä J (2016) Järjestöt, vaikuttavuus ja raha — SROI-arviointimenetelmä. SOSTEn julkaisuja 1/2016. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry, Helsinki.
- Klemelä J (2016) Licence to operate: Social Return on Investment as a multidimensional discursive means of legitimating organisational action. *Social Enterprise Journal*, 12(3), 387–408. <https://doi.org/10.1108/SEJ-02-2015-0004>
- Krlev G, Münscher R, Mülbart K (2013) Social Return on Investment (SROI): State-of-the-art and perspectives - a meta-analysis of practice in Social Return on Investment (SROI) studies published 2002-2012.
- Merritt RK, Pellatt-Higgins T, Nizalova O, Hashem F, Rees T (2016) Evaluation of the British Lung Foundation's Integrated Breathe Easy Voluntary Group Network Findings from the outcome, impact and economic evaluation.
- Millar R, Hall K (2012) Social Return on Investment (SROI) and Performance Measurement. *Public Management Review - PUBLIC MANAG REV*, 15, 1–19. <https://doi.org/10.1080/14719037.2012.698857>
- Minney H (2013) National Specialist Family Service (Phoenix Futures) SROI Forecast. ISBN: 978-1-291-66370-9. _Noudeettu 21. lokakuuta 2020, osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/260087491_National_Specialist_Family_Service_Phoenix_Futures_SROI_Forecast
- Mäntymaa E (1993) Preferenssien paljastamisesta contingent valuation -menetelmällä. *Kansantaloudellinen aika-kausikirja* 89, 2, 213 - 221.
- Nicholls J, Lawlor E, Neitzert E, Goodspeed T (2009) A guide to Social Return on Investment. New Economics Foundation. Noudettu 20. joulukuuta 2020, osoitteesta <https://neweconomics.org/2009/05/guide-social-return-investment>
- Nicholls J, Lawlor E, Neitzert E, Goodspeed T (2012) A guide to Social Return on Investment (SROI) (revised). The SROI Network (UK). https://www.socioeco.org/bdf_fiche-publication-929_en.html
- Nicholls J (2017) Social return on investment-Development and convergence. *Evaluation and Program Planning*, 64, 127–135. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2016.11.011>
- Nolan B (2013) What use is 'social investment'? *Journal of European Social Policy*, 23(5), 459–468. <https://doi.org/10.1177/0958928713499177>
- Peters M, Godfrey C, McInerney P, Munn Z, Trico A, Khalil H (2020) Chapter 11: Scoping Reviews. Teoksessa E. Aromataris & Z. Munn (Toim.) *JBIM Manual for Evidence Synthesis*. JBI. <https://doi.org/10.46658/JBIMES-20-12>
- Roth S (2020) Research Guides: Systematic Reviews & Other Review Types: What is a Scoping Review? Noudettu 20. marraskuuta 2020, osoitteesta <https://guides.temple.edu/c.php?g=78618&p=4156607>
- Ruiz-Lozano T, Valencia P, Sianes A, Ariza-Montes A, Fernández-Rodríguez V, López-Martín (2020) SROI Methodology for Public Administration Decisions about Financing with Social Criteria. A Case Study. *Sustainability*, 12, 1070. <https://doi.org/10.3390/su12031070>
- Shaw A (2018) Using the Social Return on Investment Framework to Evaluate Behavior Changes of Individuals Living With Learning Difficulties. *Social Marketing Quarterly*, 24, 281–298. <https://doi.org/10.1177/1524500418810713>
- Solórzano-García M, Navío-Marco J, Ruiz-Gómez LM (2019) Ambiguity in the Attribution of Social Impact: A Study of the Difficulties of Calculating Filter Coefficients in the SROI Method. *Sustainability*, 11(2), 386. <https://doi.org/10.3390/su11020386>

Ståhl T (2017) Terveyden edistämisen vaikuttavuus ja mittaaminen. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 133(10):971-3. Noudettu 13. joulukuuta 2020, osoitteesta <https://www.duodecimlehti.fi/duo13735>

Svistak M, Pritchard D (2014) ECONOMIC EVALUATION: WHAT IS IT GOOD FOR? A guide for deciding whether to conduct an economic evaluation. New Philanthropy Capital, London, England.

Tanaree A, Assanangkornchai S, Isaranuwatthai W, Thavorn K, Coyte PC (2019) Integrated treatment program for alcohol related problems in community hospitals, Songkhla province of Thailand: A social return on investment analysis. PLOS ONE, 14(1), e0209210. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0209210>

Willis E, Semple AC, de Waal H (2015) Peer Support for people with dementia. A Social Return on Investment (SROI) Study. Noudettu 9. joulukuuta 2020, osoitteesta <https://www.nefconsulting.com/wp-content/uploads/2015/10/Social-Return-on-Investment-Study-Dementia-Peer-Support-Groups.pdf>

Willis E, Semple AC, de Waal H (2018) Quantifying the benefits of peer support for people with dementia: A Social Return on Investment (SROI) study. Dementia, 17(3), 266–278. <https://doi.org/10.1177/1471301216640184>

Yates BT, Marra M (2017) Introduction: Social Return On Investment (SROI). Evaluation and Program Planning, 64, 95–97. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2016.10.013>

Kuntoutussäätiö